

Gornja slika je bila utihotapljena iz Jugoslavije. Predstavlja nemška barbarstva v Beogradu. V sredi visi običenec, ki se mu naciji dala zanjko krog vrata, ker se ni hotel sprijazniti z "novim redom".

Vse moči Zed. držav uposlene za zmago

DRŽAVE OSIŠČA Z AMERIŠKO PRODUKCIJO NE BODO MOGLE TEKMOVATI. — ROOSEVELT PREPRAČAN V PORAZ AGRESIVNIH DEŽEL IN V KONEC NJIHOVIH PIRATSTEV

Program oboroževanja v vojni proti osišču in za pomoč zaveznikom, ki ga je predložil predsednik Roosevelt zveznemu kongresu v svojem poročilu o stanju Ameriške Unije, je nekaj brezprimernega v vsakem ožiru.

Zgodovinska ugotovitve

Predno je razvil svoj program za uspešen zaključek vojne, je opozoril na svojo ugotovitev zveznemu kongresu pred letom dni, ko je dejal, da kadar bo osišče pripravljeno napasti Zed. države, si bo ono izbralo čas napada, ne mi, enako kraj napada in način napada. Dan 7. decembra je pričal, da je sklepal pravilno.

Na račun Tokia in Berlina je izjavil, da se jim namen vžle temu ni posrečil. Hitlerjev načrt je bil podvzeti japonski udar v momentu, ko so Zed. države pričele Angliji materialno in s spremljevanjem tovora po Atlantiku res izdatno pomagati. In tudi Rusiji. Udar Japonske naj bi to ameriško pomoč po Atlantiku ukinil in obrnil vse ameriške sile na Pacifik. Hitler pa bi dobil na Atlantiku spet priložnost uganjati piratstvo na debelo, kakor ga je dokler ni prišla Anglija na pomoč ameriška mornarica.

Anglija bo dobivala pomoč dalje

"Naj Japonski in Nemčiji povem, da sta se motili v svojih upih," je rekel Roosevelt, "kajti napad na Pearl Harbor nas ni spravil iz ravnotežja, ni nas pripravil ob razsodnost, in zato se bodo aktivnosti ameriške sile na Atlantiku nadaljevale kakor doslej.

Nasteval je japonske vpad v azijske dežele, italijanske v Afriki in Hitlerjevo tolovajsko razgrajanje po Evropi ter izjavil, da mora to nehati in bo nehalo z porazom osišča, ki mora biti popoln. "Za manj se ne bomo pogodili," je rekel.

Dolga, težka vojna

Ameriškega ljudstvu je dejal, da si naj glede te borbe ne dela nikakršnih iluzij. Vojna bo dolga, krvava in težka in vsi bomo morali doprinesati v njo. Marsičemu se bo treba odreči, da bo več sredstev in energij vojnim naporom na razpolago.

Hitlerjevo nakano, zavladati nad svetom, se mora zdrobiti, in Zed. države bodo skrbale, da se to zgodi, je dejal predsednik. Z njim vred bosta morali odstopiti od svojih ambicij Japonska in že izčrpana Italija. Dal je priznanje junaški borbi ruskega ljudstva in mu zagotovil, da bo sovjetska armada dobivala čedalje več ameriške podpore.

Kolosalen načrt

Določil je, da se mora v Zedinjenih državah zgraditi v tem in v prihodnjem letu za našo armado in mornarico in v pomoč zaveznikom sledeča sredstva:

- 185.000 aeroplanov.
- 120.000 tankov.
- 55.000 antiletalskih topov.
- 18 milijonov ton tovornih parnikov.

Dalje seveda ogromne količine strojin, pušk, topov in raznih drugih potrebščin za ameriško in za zavezniške armade. Vse to bo stalo milijarde in nadaljne milijarde. Članek o potroških za graditev tega ogromnega "airzenala demokracije" in o davkih je spodaj na tej strani.

Ameriška armada pojde kamor bo treba

Osišče je hotelo vojno. Sedaj jo ima. Razpredlo jo je po (Nadaljevanje na 5. strani)

Največja, in tudi najdražja vojna v zgodovini

Sedanja vojna je ne samo največja, kar jih je bilo v zgodovini, nego je tudi najdražja. Stane več kot katerakoli prej bodisi države osišča, kakor zavezniške države.

Tudi škoda, ki jo povzroča, je večja ko kdaj prej v vojnah. In predno bo končana, bo bržkone tudi število ubitih in ranjenih vojakov brez primere, kar pa se tiče civilnega prebivalstva, so žrtve med njim že sedaj tolikšne kot še nikdar prej, vitezvi z onimi, ki jih pobijajo naciji v okupiranih krajih.

Prva svetovna vojna je stala Zedinjene države v gotovini okrog 19 milijard dolarjev. Za

Sovjetska Unija obeta Nemčiji težko kazen

Glede bodoče ureditve Evrope in posebno Nemčije bo imela po vojni važno, morda odločujočo besedo Sovjetska Unija, ne samo Anglija in Zedinjene države.

Londonški časopis Daily Mail je v izdaji z dne 7. januarja objavil program, ki ga ima glede Nemčije sovjetska vlada. Določa:

1. Razorožitev Nemčije in njeno preureditev na tak način, da ne bo mogla nikoli več upadati v druge dežele.
2. Nemčija bo morala za svoje zločine trpeti toliko, kolikor trpi vsled nje sedaj Sovjetska Unija.
3. Nemčija bo morala zgraditi v Rusiji znova vse, kar je v nji porušila njena armada.

To so trije temeljni pogoji premierja Stalina in sovjetske vlade glede Nemčije po vojni.

Kaj namerava sovjetska vlada glede politične ureditve bodoče Nemčije, ni še razglasila v javnosti. Ve se le, da vabi nemške vojake na ruskih bojiščih, naj se sovjetskim četam mirno udajo, ako hočejo sebi in svojcem dobro po vojni.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

V Rusiji postopajo v tej vojni z nesposobnimi delavci, in z onimi, ki vsled nepaznosti kaj zagreše, še strožje ko prej. Iz Kubiševa poročajo, da je bilo 9. januarja obsojenih vsled nezmožnosti in nespretnosti izvrševati delo 19 železničarjev od 2 do 10 let ječe. Neki železniški paznik pa je bil zaloten kraje iz skladišča in bil za ta prestop obsojen v smrt.

Tujcem iz sovražnih dežel je bilo minuli teden ukazano, da morajo izročiti policiji tudi zemljevide. Oblast se čudi, ker se jih je prvi naredbi, v kateri jim je bilo ukazano izročiti policiji kratkovalne radijske prejemnike, fotografske aparate in orožje, tako malo odzvalo.

Generalni pravnik Francis Biddle je častnikarjem pojasnil, da se ukvarja z načrtom za popolno registriranje tujcev (nedržavljanov). Vsakemu priseljencu iz Nemčije, Italije, Japonske in iz drugih sovražnih držav bi bila ob registraciji izročena identifikacijska karta, ki bi jo morali nositi vedno s seboj. Na karti bi bila tudi priseljenčeva fotografija.

Finska se je znašla v zelo neugodnem položaju. Nemške čete so jo zapustile, vrh tega se je morala nemška armada umakniti tudi iz sosednjega Lenjingrada. Na Finskem je pomanjkanje čedalje hujše. Socialdemokrati, ki so bili po prejšnji finko-ruski vojni potisnjeni v ozadje, so pred par tedni dvignili zahtevo za sklenitev miru z Rusijo. Tiste finske stranke, ki se oslanjajo na Nemčijo, pred vsem fašisti in drugi reakcionarji, pa so proti premirju.

V Detroitu je bil bivši župan Richard W. Reading obsojen na ne manj kot štiri leta zapor vsled protektiranja hazardnih igralnic in drugega raketništva, ki je lastnikom donosalo \$10.000.000 na leto. Kakšnega "bivšega" se torej le obsodi tu in tam, dasi bi jih bilo pametnejše obsoditi ko so še v uradu, ne pa potem, ko niso več škodljivi.

V Angliji se bodo morali rečionariji, pa so proti premirju. (Nadaljevanje na 2. strani.)

Pravijo, da mora Finska vztrajati z Nemčijo do konca, pa naj zmaga ali podleže. V glavnem mešču Švedske se med tem že več tednov tajno tiplje po možnostih za sklenitev častnega miru med Finsko in Rusijo.

General William L. Mitchell, ki je umrl leta 1936, je po prejšnji svetovni vojni postal vroč zagovornik gradnje bojnih letal, in dokazoval, da v bodočih vojnah bojne ladje ne bodo več odločevala, pač pa bo nad njimi imelo premoč letalstvo. Vsled svojih ostrih kritik je bil obtožen kršenja discipline in pred vojnimi sodiščem mu je bila šarža znižana iz generala v stotnika. Ko je izvedel, da se ga misli tudi za pet let suspendirati iz aktivne armadne službe, je raje sam izstopil iz nje. Ker se je v sedanji vojni izkazalo, da je bil Mitchell glede važnosti bojnih letal v pravem, mu je kongres s posebno resolucijo vrnil vzeto mu čast in ga imenoval na njegovo prejšnje mesto brigadnega generala — titel, ki ga je imel, ko je bil vrhovni poveljnik ameriškega letalstva v Franciji v času prejšnje vojne. General Mitchell o popravljeni krivici seveda ne bo nikoli izvedel.

V Detroitu je bil bivši župan Richard W. Reading obsojen na ne manj kot štiri leta zapor vsled protektiranja hazardnih igralnic in drugega raketništva, ki je lastnikom donosalo \$10.000.000 na leto. Kakšnega "bivšega" se torej le obsodi tu in tam, dasi bi jih bilo pametnejše obsoditi ko so še v uradu, ne pa potem, ko niso več škodljivi.

V Angliji se bodo morali rečionariji, pa so proti premirju.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Pegasti legar se širi v Nemčijo in tudi v Rusijo

Vsled skrahiranja higijene v od Nemčije okupiranih baltičkih deželah, posebno na Poljskem, kjer je nemška oblast nagromadila v posebne predele žide in v druge pa Poljake, se je pojavil že zadnje jesen legar, ki se je širil nato v ostale baltičke dežele, začel s posredovalkami ušmi med vojaštvom in nato dalje med civilno prebivalstvom v ostalih krajih. Minuli teden so poročali, da so odkrili prve slučaje tega legarja tudi v Berlinu, še več pa v obmejnih krajih.

Enako je bil zanešen v Rusijo. Obe oblasti se trudita, da ga zajezita.

Bilo je čudno, da se niso pojavile težke epidemične bolezni že prej upoštevajoč, kako krute razmere je ustvarila nemška oblast posebno na Poljskem, kjer je vrgla vse normalno življenje iz reda.

Epidemij se boje tudi v drugih okupiranih deželah, posebno med otroci, ki vsled podhranjenosti najbolj trpe.

Stališče S. P. glede vojne sprejeto s 6. proti 5. glasovom

Kot smo v Proletarcu že poročali, se seja eksekutivne stranke glede svojega stališča z ozirom na sedanjo vojno ni mogla zediniti, pa je bila nato vsa stvar predložena članom eksekutivne se enkrat pismeno. Za resolucijo in proti dodatku, ki ga je predložila Lillian Syms, so glasovali Norman Thomas, Felix Levenstein, Fischer, McAllister in Parker, za dodatek pa Krueger, Symes, Hamilton, Fleischman in Travers Clement. Torej šest proti petim.

Slednji je v Callu z dne 17. januarja (Call je datiran teden dni naprej) izjavil, da ker dodatek ni bil sprejet, resignira iz uredništva. Sprejeta resolucija ni v soglasju z njegovim prepričanjem in strankinega glasila nikakor ne bi mogel urejati v njenem duhu, je izjavil Clement.

Dejal je, da ostane dopisnik Calla in pa da bo še v naprej izvrševal strankin tajniški urad.

Ze trije Malnaričevi sinovi v armadi

Zadnji pondeljek sta se oglašila v našem uradu Steve Malnarič in njegova soproga iz So. Chicago, ki sta spremila v ameriško armado že svojega tretjega sina.

"Pravična vojna"

William Z. Foster, predsednik komunistične stranke, nastopa širom dežele na shodih pod geslom "V" in označuje sedanjo borbo zaveznikov za "pravično vojno". Pred 22. junijem je o nji imel vse drugačne besede.

Vojna žre, a ni mogoče pomagati, ker vojna je tu.

Davki so visoki a bodo še bolj drastično zvišani v kratkem. Predlagano je med drugim, da se dohodke, v prvi vrsti plače, obdavči 5 odstotkov sproti (checkoff). Na primer, dekletu, ki zasluži \$15 tedensko, bi delodajalec odvezl po 75c na teden za davek. Onemu, ki zasluži \$1000 na mesec, bi odvzel v enak namen \$50 mesečno.

Tistim, ki zaslužijo dobro, se to obdavčenje ne bi dosti poznalo. Ostane jim še vedno dovolj za preživljanje in luksusa. A delavci, ki zaslužijo povprečno le po kakih \$30 na teden in

Razrednih razlik ni mogoče skriti niti v vojni krizi

INDUSTRIALCI IZRABLJAJO VSAKO PRILIKO, DA PRIKAŽEJO UNIJSKO DELAVSTVO ZA OVIRO V OBOROŽEVALNIH PRIZADEVANJIH. — TUDI ZA PATRIOTIZEM DVOJNA MERA

Bo li ameriška industrija kos programu, ki ga ji je v oboroževalne namene začrtal Roosevelt v svoji poslanici kongresu 6. januarja? Predstavniki zveze industrialcev (National Association of Manufacturers) so na to vprašanje odgovorili pritrdilno. "Industrija je v stanju izvršiti vse, kar ji določa omejena poslanica, pod pogojem seveda, da bo dobivala ves potreben material sproti, in pa če se v njena prizadevanja delavstvo (namreč unijsko) ne bo umešavalo. Ako ne bo obratov ničesar motilo, bodo delali smotreno in zdržema. Če pa se to ne zgodi, se ne bo moglo zvrčati krivdo na industrialce, nego na one, ki sedanji položaj izrabljajo v sebične namene, je rekel glavni besednik zveze industrialnih magnatov.

Namen je prozoren. Industrialci delajo vtis, da je njihov patriotizem neoporečen. Smatrajo za umevno samo po sebi, da je vse njihovo stremljenje obrnjeno v službovanje vladi in ji kakorkoli pomagati k uspešnemu zaključku sedanje vojne.

A kaj pa unije?

Kapitalisti pri tem kakega dobičkarstva niti ne omenjajo. Jamrajo le nad davki in ker so "patriotični", žele samo to, da se jih bi bolj "pravično" razpodelilo, kar bo kongres kajpada storil. "Pravično" v njihovem jeziku pomeni, da se jih naj nalaga predvsem onim, ki jih najtežje plačajo.

Sicer bi industrija zmagovala tudi sedanje in še višje davke, ako je ne bi toliko "ovirale" in ji "večale stroške" unije, ki zahtevajo za delavce čedalje višje mezde, čas in pol, ali morda celo dvojni čas za nadure, in pa manj produkcije na povprečnega delavca kot bi jo lahko izvršil.

Pod masko sedanje situacije se finančni in industrialni mogotci prizadevajo odvzeti delavcem čimveč pridobitev v njihovih delovnih razmerah, jih pri delu čimbolj priganjati in obenem jim dopovedujejo, da naj pozabijo na unije, kajti kadar je vojna, ni časa zanje.

In ker unijska vodstva in delavstvo noče razumeti patriotizma na tak način, jim pluto-

krati očitajo sebičnost. Delavec naj gara neglede na ure in ne da bi mislil na mezdo, pa bo "doprinesel svoj delež" k obrambi dežele in k zmagi.

A kaj pa oni, za katere se morajo potiti? No, razume se, oni so gospodarji, in kadar so utrjeni, kdo jim more zamemoriti, če gredo na oddih v južna morja, na otoška zabavišča, pa tudi če jih to stane v enih "počitnicah" več tisočakov kot znaša plača par ducatov delavcev skozi vse leto. Zanje pač gara ne samo 50, nego na stotine delavcev, kar je po njihovem mnenju povsem pravično, v skladu z ustavo; in ali mar ni svetost privatne svojine in jamstvo dobička ena temeljnih ameriških "institucij"?

Dvojna mera

Ako si torej delavec želi večji delež od svoje produktivne sile, mu očitajo sebičnost. A če jim delavec vrže v obraz, da so si nakupili milijonov ne da bi delali zanje, mu odvmejo, da je "komunist".

Ako kapitalist napravi milijone dobička in prispeva od tega nekaj za Rdeči križ in v druge dobre namene, je človekoljub in patriot.

Tudi delavci prispevajo v dobre namene, Rdečemu križu in kupujejo bonde, a pri tem jim niti na misel ne pride, da jih naj bi kdo povečeval za domoljubne, zveste državljane.

Ni pa jim všeč, da jim plutokracija očita vsako drobtino, ki si jo izvojujejo, kot da so nekaj dobili, kar ni njihovo, do česar niso upravičeni in da so njihove zahteve klofute na patriotizem.

Delavstvo ne bo odnehalo Tej propagandi se unije ne (Nadaljevanje na 5. strani.)

"Koledar je nama bilo lahko razprodati"

John Teran piše iz Elyja, Minn., da sta skupno s Kunsteljem naročenih 50 izvodov Ameriškega družinskega koledarja zlahka razprodala.

On bi jih še naročil, a je pritiskalo tako huda zima, da mu zdravje v takem mrazu ne dopušča nadaljevati to delo.

S pomočjo Johna Terana in drugih ima Ameriški družinski koledar na Elyju že vsa leta, od kar izhaja, lepo število odjemalcev in oglaševalcev.

Prijateljica M. M. nam piše iz neke naselbine na vzhodu, da je njen izvod našega koledarja prečitalo že enajst ljudi.

Računamo, da ima povprečno vsak izvod najmanj tri čitatelje. Torej trikrat toliko kot tiskamo koledarja.

Uverjeni smo, da bi ga čitali enako z užitkom tudi v onih naselbinah, v katerih ga le malo ali celo nič ne poznajo, ker ni v njih nikogar, ki bi ga naročil in razpečeval.

Ako je kdo izmed naročnikov v takih naselbinah pripravljen sodelovati, naj nam piše koliko izvodov želi. Dobro je poskusiti. Knjiga je koristna, z bogatim gradivom, in vredna čimvečje cirkulacije.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četiri leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

"Njihova veličanstva", svoboda in demokracija

Predsednik Roosevelt govori o štirih svobodačinah, ki bodo zavladaile po svetu čim bo osište poraženo. On in Churchill sta se o njih posvetovala lansko poletje pa Atlantiku, se zedinila in izdala narodom proglas nove svobode — takozvani "atlantski charter". Setla sta se na posvetovanje znova meseca decembra in svoj vojni in poveljni program še bolj sementirala.

Oba zagotavljata deželam in narodom svobodo v mejah najširše demokracije in po vojni mir, ki bo trajen.

Njima je lahko verjeti. Oba delujeta demokratično. Njuni deželi sta demokratični še celo v vojni.

Gnusi pa se človeku, ko poslušati ali čita, kako se tudi razna "veličanstva" označujejo za stebre in nosilce demokracije, dasi niti ne vedo, kaj pomeni ta beseda.

Na primer, bivši rumunski kralj Karol, ki uživa zemeljski raj sedaj v Mehiki, bi se po zmagi zaveznikov rad vrnil v Rumunijo, da jo "osvobodi" Hitlerjevega jarma in njene tiranske vlade.

V New Yorku je dobil nekaj oprod, ki so ustanovili "odbor svobodne Rumunije", Karla pa oklicali za voditelja, ki se je klicu "dožnost" odzval in vzel v roko bakljo "demokracije", da jo ponese v svojo nesrečno deželo.

Sedaj je rumunski kralj njegov 20-letni sin, bratranec jugoslovenskega kralja Petra. Oče Karl je kralja sina odstavil že enkrat prej. V Zadnji krizi mu je on sam izročil prestol in po skrbno pripravljenem načrtu pobegnil iz ogrožene kraljevine na varno. S sabo je vzel dvorno spremstvo, nekaj plemenitih psov, več avtov in svojo ljubico Magdo Lupescu. Ze skozi vsa prejšnja leta pa si je kupil milijone v švicarskih, angleških, francoskih in v newyorških bankah, manjše vloge pa je imel za vsak slučaj tudi v berlinskih, portugalskih in španskih.

Te vrste kralji so se vedno pripravljali žrtvovati za "ljubljeno moje ljudstvo" in "drago moje kraljestvo" na tak le za neje dober način.

Se celo ubežni albanski kralj Zog se je založil s par milijoni dolarjev, da živi v Angliji prav po kraljevsko. Njemu, kralji in njunemu otroku streže nad ducat služinčadi.

Kralj Karl se je torej pripravil znova "žrtvovati" za Rumunijo in ponesti v njo demokracijo. Četudi bo njegov sin spet ob prestol, kaj zato, samo da bo osrečil ljudstvo Rumunije, pa bo zadovoljen!

Čas bi bil, da ameriški departament za vnanje zadeve kronanim in nekronanim pustolovcem in krvosom, ki na račun demokracije in sedanje vojne ribarijo v kalnem, pove, da so v tej deželi "persona non grata" — po domače, pojdite k vragu!

Karl se je pritepel v Rumunijo s pustolovčinami, kakor je odšel vsled njih iz nje v mladosti, in se potem "vlačil" po dragih lokalih Pariza ter v drugih po Franciji, Italiji itd. Trošil je stotisočake, ki mu jih je pošiljala rumunska vlada, dočim je izjemno ljudstvo stradalo toliko, da se je nezadovoljnost med njim naglo večala in že bila nasilnemu odporu. To priložnost je Karl izrabil in se preko noči z letalom vrnil na prestol.

Vladal je tiransko. Demokracija, kolikor jo je Rumunija sploh poznala, je kmalu splahnela. Z napotnimi opozicijami so Karlovi režimi pospravljali na fašističen način. "Izginiti" so, ali pa so bili ustreljeni na "poskusnem pobegu".

Ko so iz Mehike nedavno poročali, da se misli Karl odzvati klicu "svobodnega rumunskega odbora" v New Yorku, so ameriški liberalci in iskreni demokrati proti temu zlorabljanju demokracije protestirali toliko, da so tudi v Washingtonu lahko slišali. Kajti zdi se, da je oficijelni Washington kar nekam preveč prijazen raznim "veličanstvom", ki v tej deželi, ali na varnem kje drugje delujejo za "demokracijo" — namreč za povrnitev na svoje trone.

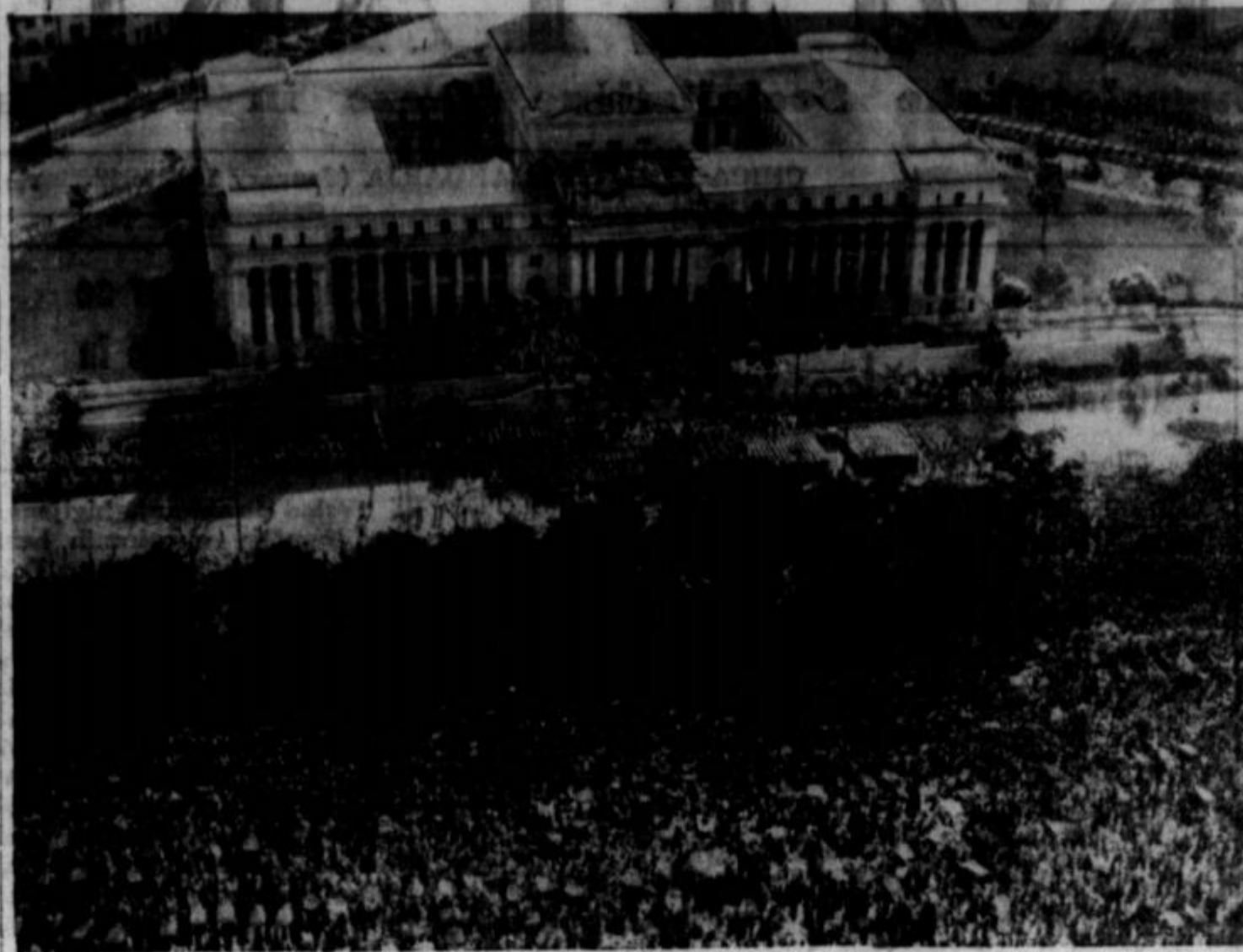
Karl ni edini, ki se proglašja za bojevnika demokracije. Pustolovski albanski ekskralj Zog se je tudi pripravljen vrniti v Albanijo in ji prinesiti demokracijo v kovčegu.

Mladi, 18-letni kralj Peter II. govori o demokraciji in njegova vlada se včas sam sebe naziva za "kraljevsko demokratsko vlado". Še celo minister Sava Kosanović se je na mednarodni konferenci dela v New Yorku predstavil v svojem govoru delegaciji za "člana demokratične vlade Njegovega veličanstva Kralja Petra II."

"Demokratskih" dinastij s tem seveda še ni konec. Ena izmed njih je tudi habsburška, ki sanja o obnovitvi svojega cesarstva. In kadar pade Mussolini, se bo tudi kralj Vittorio Emanuele Savojski proglasil za pobornika "demokracije".

V Zedinjenih državah in v Kanadi spletakarita že par let habsburški prestolonaslednik Otto in njegov brat. Gibljeta se večinoma v "visoki družbi", ki se čuti počaščena z obiski aristokratov, posebno ako so mladi, kakor sta na primer ta dva habsburžana. Dostop imata tudi v diplomatske kroge. Dobre znanice

ROOSEVELT OBLJUBIL OSVOBODITEV FILIPINCEM

Na gornji sliki je palača filipinske zakonodaje v Manili, ki so jo 3. januarja okupirali Japonci. Manila, glavno mesto Filipinov, ima nad 300.000 prebivalcev. Predsednik Roosevelt je Filipincem v svojem govoru pred zveznim kongresom dne 6. januarja zagotovil, da jih bo ta Zed. država znova osvobodila in jim dala samostojnost, kakor dogovorjeno.

POROČILA O POKOLJIH NAD SRBI V "LUTKI DRŽAVI HRVATSKI"

Koliko je resnice, in koliko propagande? — Nadškof dognal, da je bilo v Hrvatski od avgusta 180.000 ljudi ubitih. — Zalostno poglavje v jugoslovanski zgodovini

Iz uradov jugoslovanske zamejne vlade, iz krogov srbske pravoslavne duhovščine in iz posebnih propagandističnih birojev (imajo kajpada drugačna imena) prihajajo zdržema vesti o strašnih mučenjih, ki jih uganja nad Srbi Pavelčeva "vlada" in njegovi takozvani ustaši. (Naziv "ustaši" so si dali v času, ko so proglasili za cilj svoje borbe "osvoboditev" Hrvatske izpod "krvave srbske diktature".)

To, da se vrše na Hrvatskem pokolja, je resnica. Da-li se vrše v tolikšni meri kot zatrjujejo množestvena poročila, pa bomo izvedeli točno šele ko mnogi sedanji viharji in nastane "mir in red" v pravem pomenu besede.

Tragično v tej borbi na nož je to, ker dela vtis, da se kolje dva po jeziku in krvi bratska si naroda.

Prej so širili enake vesti o srbskih pokoljih in drugih grozodejstvih hrvatski separatisti in tudi drugi Hrvati, ki niso bili separatisti, a so zahtevali avtonomijo. Hrvatski separatisti so pred nekaj leti naslovili dolgo, dokumentarno poslanico o srbskem zatiranju hrvatskega naroda tudi ligi narodov, sedaj pa širijo poročila še o večjih grozovitostih v svet Srbi, ki jih uganja Pavelčeva nacistična krvniti nad srbskim ljudstvom v "lutki državi Hrvatski".

Dne 2. januarja je bila razširjena v amerškem tisku skozi Associated Press vest o podatkih, ki jih je zbral v Londonu jugoslovansko poslanstvo iz poročil nadškofa srbske pravoslavne cerkve o žrtvah, ki pa dajo na Hrvatskem. Nekateri angleški listi so o tem imeli iz Londona daljša brzojavna poročila, med njimi New York Times, kateremu ga je poslal poročevalec James McDonald. Premažamo ga tu v prevodu Jug. časniškega oddelka jugoslov. poslanstva v Washingtonu:

slavne cerkve o žrtvah, ki pa dajo na Hrvatskem. Nekateri angleški listi so o tem imeli iz Londona daljša brzojavna poročila, med njimi New York Times, kateremu ga je poslal poročevalec James McDonald. Premažamo ga tu v prevodu Jug. časniškega oddelka jugoslov. poslanstva v Washingtonu:

Nadškof obtožuje "kvizlinge" za klanje v množicah in mučenje. — Predlagano je povojno sodišče. James McDonald (Poseben brzojav "New York Times-u")

London, 2. jan. — Jugoslovansko poslanstvo je danes prišlo do dokumenta, ki ga je sestavil nadškof srbske pravoslavne cerkve in v katerem je rečeno, da je bilo od začetka avgusta ubitih nad 180.000 duš v nacistični lutki-državi Hrvatski.

Dokument je bil poln strašnega pripovedovanja o mučenju in klanju v množicah, moških, žen in otrok. Po nadškofovem poročilu so ta klanja bila izvršena z ukazom "kvizlinga" Pavelčeva članov ustašev, organizacije hrvatskih skrajnežev. Nadškof je poslal podrobno poročilo nacističnemu poveljniku v Hrvatski v upanju, da se bodo podvezeli koraki in ustavilo čisto prizadevanje, da bi se Srbe izrebrilo; toda po dokazih, ki jih danes priobčuje pokolji se niso prenehali.

Izvod poročila so poslali kanterberjskemu nadškofu. Imena mnogih osumenjenih teroristov, omenjenih v poročilu, so zapisana v posebnih zapiskih, da bi jih po vojni sporečili mednarodnemu sodišču pravice v upanju, da bodo "kvizlingi" dobili zaslužen kazen. Poročilo vsebuje tudi imena velikih števil žrtv.

Dajajoč samo "bledo sliko" strašnega terorja se v dokumentu poroča, da je bilo v Korenici ubitih sto in sto oseb, da pa so jim, preden so umrli, odrezali nosove in uhlje in jih prislili jesti travo. Najnavednejše mučenje je pretepanje, odsekanje udov, izkolanje, cel, lomljenje kosti. Ve pa se za slučajne, ko so morali ljudje držati v roki razbeljeno opeko, hoditi bosonogi po bodečih žilah. Zahadali so igle pod nohte in jim prizgane žveplenke držali pod nosom.

O ubijanju v velikem obsegu poročila nadškof, da so v vasi Korito strahno mučili 163 kmetov, jih povezali v snope in jih vržili v prepad. Ko so ugotovili čez nekaj časa, da so nekateri med njimi še pri življenju, so vstali vrli bombe med nje, "da z njimi končajo". Potem so telesa polili z bencinom in zažgali.

Poročilo pravi, da zaradi takih dejanj v dveh vaseh te pokrajine noben Srb ni ostal živ.

Po poročilu nadškofa z dne 25.-30. julija je bilo ubitih 600 oseb v Krupi in okolici. Mnoge žrtve so pometali v bližnjo reko. V nekem drugem mestu je "kri tekla v potokih in telesa ubitih Srbov so tako razmrevljena, da jih ni mogoče spoznati." Po drugih vaseh so vse hiše porušili do tal.

V nekem drugem mestu so z bombami napravili v zemlji kotline, kamor so pometali cele tovore trupel, ki so jih prej posebni oddelki, ki so si to pravico pridobili kot nagrado, slekli obleke.

Med mnogimi drugimi posebnimi vrstami mučenja nadškof opisuje, kako so štiri ljudi najprej razpeli na vrata njihovih hiš in jih potem mesurili z nožem. Duhovnikom so ruvali brade in jim rezali vratove.

V nekem primeru je bil duhovnik prisiljen kopati grob svojemu sinu, ki je bil ubit. Med tem je duhovnik očem dokler ni izdihnil. Med tem žalostnim obredom je oče trikrat padel in ozvel, a vsakokrat so ga spravili k zavesti in moral je obred nadaljevati. Ko je vsega bilo konec, so duhovnika mučili in ubili. Poročilo dodaja, da je duhovnika in njegovega sina ubil vstati Ivan Šajfer, učitelj po poklicu. Nadškof pravi, da so mnoge rodbe morale plačati velike vsote, da bi dobile trupla svojcev in jih dostojno pokopali.

Ni prav lahko dobiti vse te stvari v podrobnostih, kakor jih opisuje nadškof srbske pravoslavne cerkve, kajti v diktaturah jih je težko ugotoviti celo v "normalnih" časih.

To, da postopajo Pavelčevci in nemški nacija s Srbi brutalno, je znano. A znano je tudi, da so žrtve terorja tudi Hrvati, ki nočejo s Pavelčevci in se branijo kraja, katerega jim hoče uvrstiti.

Je žalostno, da se ta ne gre zgolj o nacističnih nasiljih, ampak o grozodejstvih Hrvatov nad Srbi. In zdi se, da Srbi nič kaj ne prikrivajo, da je njihov namen pokazati v tem oziru Hrvate kot narod za krvoloke.

Odbor detroitskega kluba JSZ

Detroit, Mich. — Na zadnji seji kluba št. 114 JSZ je bil izvoljen za to leto sledeči odbor: Math Urbas, tajnik-blagajnik; Anton Jurca, zapisnikar; Leo Junko, organizator.

Nadzorni odbor: Katy Junko, Mary Potočnik in Julia Menton.

Knjižničar Rudy Potočnik. Klubovi zastopniki za Slov. nar. dom Joseph Menton, Anton Jurca in Leo Junko.

Dosedaj je bil tajnik kluba J. Klarich, ki je že ob pričetku lanskega leta izjavil, da zelo zeli, naj kdo drugi prevzame ta urad. To je sedaj storil sodrug Urbas, ki je dobra moč in je porok, da bo šlo klubovo poslovanje gladko kakor doslej.

Naročite si Ameriški družinski koledar, letnik 1942. Stane \$1.00.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

glastirati in iti na nabor že 17-letni dečki. Prijaviti se morajo nabornim uradom 31. januarja. Če jih bodo najprvo pri državnih obrambnih delih. In potem, ako bo vojna še trajala, bodo morali kam na fronto.

Iz Berna in Stockholma so nekaj dni prejšnji teden prihajale vesti, da postajajo razmere v Nemčiji čedalje bolj napete. V Berlinu to taje in za priče so pozvali argentinske poročevalce, češ, poglejte in uverite se sami, da ni v Berlinu ne drugod v Nemčiji, proti vladni nikakršne nevolje. Jasno, da je bi v spremstvu gestapa nikakor ne mogli izslediti.

V Rusiji je bilo ubitih v sedanji vojni 1.250.000 nemških vojakov in 25.000 oficirjev. Te številke so dognali vojaški atašeeji v Washingtonu. V njih nemški ranjenci niso uštet, niti ne ujetniki.

Kadar računamo unesejo, gre tudi vse drugo narobe. Hitler je bil prepričan, da bo njegova armada prešla zimo v hišah in vojašnicah v Moskvi, Leningradu, Rostovu in v drugih mestih v tem pasu. Pa so se Hitlerju načrti skazili, kar je za nemško armado katastrofalno; prežabiti mora namreč na prostem, namesto da bi bila nastanjena v toplih hišah. Ta neuspeh je Hitlerju zmešal mnogo drugih računov.

Japonci v zasedenih krajih vse plačajo s čistimi, novimi bankovci. Neureča za trgovce in druge je, da je denar tujih dežel, ki ga vojaštvo razpečava v Franciji, na Balkanu, in kjer drugje še mogoče, ponarejen. Sploh se Japonci na priznane mednarodne zakone, ki veljajo za regulacijo v vojnah, nič ne ozirajo.

Angleži, oziroma angleški ministri, so bili v parlamentu osoročeni, ker niso pri Singapuru poskrbeli angleškim bojnim ladjam zadostne zaščite, nego jih riskirali morebitnemu naglemu japonskemu napadu. Dogodil se je 7. decembra z izgubo dveh največjih, najmočnejših angleških bojnih ladij. Ministri so pojasnili, da je najprej vse odgovornost nase in pojasnili svojo zmoto v tem, ker so verovali, da si Japonska zaveznikov ne bo upala napasti.

Indija ni pri volji čakati konca vojne, nego angleško vlado urgira, da naj da tej ogromni deželi statut dominjona čimprej. Le ako se Churchill odloči za ta korak, bo v Indiji mogoče ustvariti navdušenje za vojno v pomoč Angliji in za povrnitev na svoje trone.

AMERIKA ZALAGA RUSIJO TUDI PREKO IRANA

Anglija in Amerika dovažata vojne potrebščine na kaspjski prag Sovjetske Rusije z vso naglico, da jih potem Rusija odpelje in zažene proti Nemcem, so zatrdili angleški uradniki v iraški luki Basri.

Velika delavnost v tej luki, kjer se tovari razkladajo, da gredo potem z vso hitrostjo čez puščave in gore, govori za to, da se vzame gornja trditve, kakor je bila povedana.

Zaloge se že premikajo čez Iran po več potih, a načrti za raztegnitev tistih potov in za zboljšanje prevažanja se razvijajo in izvajajo z veliko hitrijo.

Potrebščine prihajajo po železnih in tovornih vozech v severnem Iranu in v kaspjskih lukah, kjer jih prevzemajo Rusi. Amerika pošilja motorne tovorne voze, med temi nekaj največjih. Tračnice in železniški vagoni tudi prihajajo iz Indije, Amerike in Avstralije.

Druga, "burmska cesta" se razvija preko vzhodnega Irana. Po njej se že prevažajo potrebščine iz Indije. Vleče se 500 milj na daleč skozi puščavo in hribove ob afganistanski meji h kaspiskim lukam.

Cesta je prejšnja življenjska linija angleškega "vzhodnega perzijskega kordona" v zadnji

raz Japonske. Za Anglijo je Indija trd oreh. Rada bi ji dala avtonomijo, pa se v Londonu boje, da bi postala s tem Indija druga "svobodna" Iraka. Vendar pa se Anglija zaveda, da indijskega vprašanja ne bo mogla vedno odvrniti.

Anglija se je z Rusijo v vsem sporazumela in obeta se med tema dvema državama ne samo prijateljstvo nego prično sodelovanje v vojni.

Anthony Eden je po vrnitvi iz Moskve dejal po radiu, da je bila napaka s Hitlerjem ne to, da je on nacistični vođa v Nemčiji, pač pa, ker ni hotel ostati doma. Eden je bil vsled te svoje izjave kritiziran, kajti tudi ako bi Hitler čatal doma, je njegova teorija o poslanstvu nemškega naroda vsem drugim nevarna.

Harry Bridges se nevarnosti deportiranja v svojo rojstno deželo Avstralijo uspešno odpravi. Prizivni tribunal ga je odvolal obdolžitve komunizma in vnanjenja v ameriški komunistični stranki, češ, da mu to ni bilo mogoče dokazati. Vzle temu pa bodo storjeni v kongresu poskusi, da se Bridgesa izžene iz te dežele.

V Parizu in po ostali Franciji vre, "Arijci" iz tretjega rajha je ne morejo pomiriti, niti ne pripraviti v slepo pokornost in poslušnost.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

I. IZKAZ

(Oni ki so prispevali po dolarju, so večinoma podpiratelji novega predloga Toneta Tomšiča iz Oaklanda, Calif., kot novoletno darilo Proletarcu.)
Springfield, Ill. Anton Gorenz \$1.00.
Ogleby, Ill. Anton Udovick \$1.00.
Youngstown, O. Mildred Wurga \$1.00.
Bridgeport, O. Joseph Sney \$25.
Martin Kos 15c, skupaj 40c.
Star City, W. Va. Virginia Selak \$1.00.
Cicero, Ill. Kristina Turpin \$4.40.
Math. Kure \$1, skupaj \$5.40.
Milwaukee, Wis. Louis Barborich \$1.00.
Warren, O. Jacob Persin \$5.25. (Poslal Joseph Jež.)
Chicago, Ill. Po \$1: Kathy Hrvatin in Agnes Jurečič, skupaj \$2.00.
West Mineral, Kans. John Marolt \$1.00.
Export, Pa. Joseph Britz \$1.00.
Evelth, Minn. Mike Kobal \$1.00.
Sheboygan, Wis. Frank Stih \$1.00.
Lloydell, Pa. Anton Vidrich \$1.00. (Poslal Frank Cvetan.)
Hermine, Pa. Tony Potisek 50c.
Arma, Kans. Steve Dudas 25c.
Detroit, Mich. Katie Stimac \$2.
Mary Jurca \$1.40, skupaj \$3.40.
Skupaj v tem izkazu \$28.13.

Ce želite dobro čtivo, naročite si Ameriški družinski koledar za leto 1942.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da tisti "strategi", ki nikomur ne poveljujejo in brez odgovornosti, vedo veliko bolj kako voditi vojno, kakor pa oni, ki jo v resnici vodijo?

IGNAZIO SILONE:

FONTAMARA

ROMAN IZ FASISTICNE ITALIJE

Z avtorjevim dovoljenjem prevedel TALPA

(Nadaljevanje.)

V krčmi "Pri dobrem razbojniku" je stanoval kavalier don Achill Pazienza, advokat iz Abruzzov. Takoj sva se obrnila nanj in naslednji dan — bil je to šesti dan najinega življenja v Rimu — jetnaju poklical v svojo sobo na pogovor; ta soba je stala tik najine, bila je prav tako temna, czka, neurejena in umazana, kakor najina. Don Achill Pazienza je ležal na postelji: bil je star, zgrbančen, starih, z brado, ki se je že deset dni ni obril; oblečen je bil v rumeno obleko, obut v bele platnene čevlje, na glavi je imel slamnik, na prsih bronasto medaljo, v ustih pa lesen zobotrebec.

Tako oblečen se je za najin sprejem vrgel na posteljo. Pod posteljo je stala nočna posoda, do roba napolnjena z urinom. "Pogovor stane, deset lir," s tem je začel Pazienza razgovor.

"Dobro," sem hitro dejal. "Deset lir predurja," je rekel kavalier.

Dala sva mu deset lir. "Deset lir za osebo," je zahteval kavalier.

Dala sva mu še deset lir.

Nato je kavalier vstal s postelje in brez besede zapustil sobo. Slišala sva, kako je na hodniku kašljal. Potem sva slišala, kako je šlo kašljanje po stopnicah navzdol, kako se je nekaj časa zadržalo v pritličju, kjer je oprezoval "dobri razbojnik", nato je šlo na cesto in v nasprotni krčmi utihnilo.

Morala sva skoraj uro čakati, dokler se ni kašljanje zopet pojavilo, šlo zopet prek ceste, zopet počasi in trudno plezalo po stopnicah, se pri naših vratih nekaj obotavljalo, vstopilo in prineslo s sabo hlebec kruha, pol klobase in pol steklenice rdečega vina.

"Vajin slučaj je težak," je nama dejal kavalier Pazienza, ko je zopet legel, in čeprav mu sploh še nisva razložila, kako in kaj je z nama.

"Koliko denarja pa še imata?" je vprašal končno po dolgi pavzi premišljevanja.

Vse, kar nama je še ostalo, sva stresla v Berardov klobuk, tudi bakreni novci so bili zraven, in sva našla 14 lir.

"Vajin slučaj ni nič posebne," je nato prorokoval razočarani kavalier.

Po zopetni dolgi pavzi premišljevanja je vprašal: "Ali lahko dobite iz Fontamare še kaj denarja?"

"Seveda," je takoj odgovoril Berardo, čeprav je bil prav o nasprotnem prepričan.

"In nekaj kokoši? Nekaj piščancev? In nekoliko sira? Malo medu zoper kašelj?" je pristavil kavalier.

"Seveda," je hitro dejal Berardo, čeprav v vsem svojem življenju še ni videl medu.

"Vajin slučaj postaja upalnejši," se je zviška zarežal kavalier Pazienza, pri čemer je pokazal štirideset zelenih zob.

In šele sedaj mu je Berardo utegnil najin slučaj razložiti.

Kavalier se je dvignil, posikal palico, ki je bila podobna dežnikovemu držaju, in medtem ko je mahal z njo po zraku, je rekel:

"Pojdita z mano!"

Šla sva z njim. Prva postaja je bil poštni urad. Kavalier je napisal brzajavko sledeče vsebine:

"Potrebujem 200 lir, 10 kg sira, 2 kg medu, nekaj kokoši", potem pa je naju vprašal:

"Na koga pa naj brzajavko naslovim? Kdo ima bogatejšo rodbino?"

"Pošlji kar mojemu očetu, Vincenzu Violi, je odgovoril Berardo, ki je očeta že kot otrok izgubil.

Don Pazienza je stal že pri okencu, ko ga je Berardo vprašal:

"Kavalier, ali jeste radi breskve?"

"In še kako!" je odgovoril. "So prav dobre zoper kašelj."

Tako smo na brzajavko obesili še naročilo 10 kg breskev. Kavalier je brzajavko še enkrat prepisal in potem zaukazal:

"Plačajta in pojdita z mano!"

Plačala sva in šla z njim. Druga postaja je bil urad fašistovskih strokovnih organizacij, od koder so naju prvi dan zapodili. Don Pazienza je naju pustil na hodniku, toda skozi odprto okence sva videla, kako je razburjeno kramljat z uradnim predstojnikom in mahal z rokami. Pokazal mu je prepis v Fontamaro odposlane brzajavke in s prsti kazal na najvažnejše besede. Zdelo se je, da je uradni predstojnik najinemu odvorniku močno ugovarjal, kajti videla sva, kako je najprej prebledel, nato je pa naju naskočil z vprašanjem:

"Ali je fontamareški sir za jed ali pa se da strgati?"

"Če je svež, ga jedo, če je suh, ga strgajo," je odvrnil Berardo v veliko veselje kavaliera, ki je zopet odhitel, da bi povedal uradnemu predstojniku zadovoljiv odgovor.

Drugi težji ugovorov ni bilo, tako da nama je kavalier lahko poročal:

"Zadeva je v teku. Urad bo zahteval potrebne listine: rojstni list, izvešček iz kazenskega lista, spravevalo o dobrem glasu, in ko jih dobi, vaju bo takoj vpisal v seznam brezposelnih... Delo bo potem že prišlo. Poklicali vaju bodo v urad."

Sedmi dan najinega bivanja v Rimu sva imela samo še štiri lire. Kupila sva si dve kili kruha in potem nisva imela niti centesima več.

"Sporočilo urada za delo bo kmalu prispelo," je Berardo znova ponavljal, da bi si delal pogum.

Da bi se na poziv takoj odzvala in ker radi lakote tudi sicer nisva imela veselja, da bi tekala po mestu, nisva gostilne nič več zapustila. Ob vsakem šumu sva skočila pred vrata. Kadar je prišel pismonoša, sva dirjala v pritličje, kjer je oprezoval "dobri razbojnik".

Kavalier Pazienza so trle iste skrbi. Semo s to razliko, da sva midva čakala na delo, on pa na brzajavko nakazilo denarja in na živila od Berardovega očeta. Vsi trije smo preživeli dan v postelji in ob vsakem šumu smo bili vsi trije na stopnicah. Ko smo se vračali, so postajali medsebojni očitki zmeraj hujši.

"Ti imaš brezsrčnega očeta," je dejal kavalier Pazienza Berardo. "Le kako more tako dolgo premišljevat, da ne pošlje dve sto lir?"

"Ali bo delo ali ga ne bo?" je odgovoril Berardo. "In če je delo, čemu naju potem ne pokličejo? Če ga pa ni, čemu potem vse to?"

"Pri paketih mora človek potrpeti," je pristavil kavalier. "Saj se ve, da paketi počasi potujejo, zlasti, če je v njih lahko pokvarljivo blago. Toda brzajavko ne nakazuje bi moralo biti v enem dnevu tu... Tvoj oče je egoistična svinja."

"Kaj pa ima moj rojstni list opraviti z delom?" je odvrnil Berardo. "Saj je vendar jasno, da si se rodil, če iščeš delo... Noben človek ne bo pred rojstvom zahteval dela."

Po treh dneh posta in brezkoristnega čakanja sva z Berardom opustila dirjanje v pritličje, kadar je prišel pismonoša. Od jutra do večera sva ostala v postelji, ki sva jo samo včasih zapustila, kadar sva šla k vodovodu na stranišče pit.

Kavalier Pazienza pa se je izkazal mnogo bolj optimističnega in vztrajnejšega. Trikrat na dan, ob vsaki pošti, sva slišala, kako se je njegovo kašljanje dvignilo s postelje, zapustilo sobo, počasi stopalo po stopnicah v pritličje, kako je čez nekaj časa zopet počasi in trudno prihajalo navzgor, se obotavljalo pri najinih vratih, se obotavljalo pri ključih in kako je skozi vrata pošiljal zmeraj nove kletve proti Fontamari.

"Berardo Viola," je hropel ubogi starih, "tvoj oče je mrha."

"Tvoj oče je moj pogin, Berardo Viola, Tvoj oče je moja smrt. Ze tri dni nič ne jem. Tvoj oče je temu kriv," je še zakričal.

Berardo ni odgovoril. Zopet je onemel. Po cele ure je zrl v strop, ne da bi znil besedo.

"Kaj naj storiva?" sem vprašal. "Saj večno vendar ne moreva ostati brez jedi."

Toda Berardo je ostal nem.

Četrti dan najinega posta sva doživela veliko veselje. Bilo je okrog pete ure, ko sva zaslišala zmešane klice kavaliera Pazienza in "dobrega razbojnika."

"Viktoria, Viktoria," je pel kavalier.

"Kje je Viktoria?"

"Da naj kras svojih las kot sužnja našega večnega mesta! Tako je rekel Bog!"

Oba sta prišla pred najina vrata, sunila vanje, ne da bi potrkala, in vstopila. "Dobri razbojnik" je vihtel po zraku brzajavko za Berardo, kavalier Pazienza pa je objemal vratove dveh vinskih steklenic.

"Berardo Viola," je kričal kavalier, "tvoj oče je plemenitaš. Njegovo brzajavno nakazilo je prišlo."

"Res?" je vprašal Berardo osuplo in ves iz sebe od veselja. Kako si je le mogel misliti, da mu bo že dvajset let mrtev oče nakazal denar. Toda po štirih postnih dneh je vsak pripravljen, verovati v čudeže.

(Dalje prihodnjije.)

Beograd po nemškem bombardiranju in masnih eksekucijah

Velik del Beograda, ki se je po prejšnji svetovni vojni nagloma razvijal v moderno velenje, je spet v razvalinah in njegove ulice pa pokropile s krvjo. Gornje je prizor po masni eksekuciji neboljnih Srbov, ki se niso hoteli pokoriti nacističnim ukazom. Trupla so na kupu.

KAKO SO RAZDELJENE DRŽAVE V DRUGI SVETOVNI VOJNI

Drugo svetovno vojno je pričela Nemčija z vpadom na Poljsko septembra 1939.

Ni sta nato napovedale vojne Anglija in Francija. Zatem se je širila vse dalje in širje.

Osišče tvori sedem držav in dve lutki

Sedaj so na eni strani Nemčija, Italija, Japonska, Rumunija, Madžarska, Finska, Bolgarska, Slovaška in Hrvaška. Zadnji dve sta le Hitlerjevi lutki in se ju ne more smatrati za državo v pravem pomenu besede.

Finska pravi, da sploh ni nemška zaveznica, nego je poslegla v vojno, da si pribori nazaj, kar ji je Rusija vzeja.

Nemčiji pomagajo dalje razni Quislingi, na primer norveški Quisling, gangster Pavelić v Zagrebu, general Milan Nedić v Beogradu in ima lakeje tudi v drugih okupiranih deželah. Najmanj jih ima na Poljskem in v zasedenih krajih Sovjetske Unije. Pričakovano separatistično gibanje v Ukrajini, na katerega je Hitler računal in ga gojil, se ni uresničilo.

Poražena Francija služi od premirja sem Nemčiji — hočeš nočeš, ker se njena vlada ni hotela umakniti v inozemstvo. Vsa francoska industrija mora producirati za nemške potrebe.

Hitler ima med francoskimi fašisti, kot je n. pr. Pierre Laval, močno zaslombo. In ima jo tudi med renegati iz levičarskih in demokratičnih strank.

Zavezniška skupina ima 26 držav

V vojni z osiščem (z Nemčijo, Italijo, Japonsko in njihovimi prodajali) so Anglija, Avstralija, Kanada, Južnoafriška Unija, Nova Zelandija, Indija, Rusija, Zed. države, Kitajska, Nizozemska, Belgija, Luxemburg, Norveška, Poljska, Čehoslovaška, Grška, Jugoslavija, Nicaragua, Panama, Costa Rica, Kuba, Dominikan republika, El Salvador, Guatemala, Haiti in Honduras. Skupaj torej 26 držav.

"Svobodni Francozi" tudi v borbi

Poleg teh se bore na strani

Ali pomagajte?

Zed. države so v vojni. Mnogi so že dali, in mnogi še bodo, življenje v nji.

Vi lahko pomagajte z gotovino. Ne da jo podarite, ker vas država ne vpraša za dar, nego le, da vložite koliko morete v obrambne bonde in v obrambne znamke.

Bondi stanejo od \$18 naprej in znamke pa so od 10c. Vse to vam prinaša obresti.

Torej vsakdo, ki dela in kaj zasluži, lahko pomaga. Pomaga tako, da dobi za posojilo vladi nazaj ves denar z obrestmi vred.

Investirajte v obrambne bonde!

zaveznikov tudi svobodni Francozi, kakor se imenujejo, ki imajo svoj glavni stan v Londonu. Načeljuje mu general Charles de Gaulle. Pod njegovim poveljstvom je armada 100,000 mož, 40 francoskih bojnih ladij, 105 francoskih tovornih parnikov in mnogo letal. Njegov režim, ki ga pa zavezniki priznavajo le za odbor svobodnih Francozov, ne pa za vlado (kajti legalna vlada je ostala v Franciji), ima pod kontrolo več kot šestkrat toliko francoske zemlje (v Afriki, Aziji in v Ameriki), kot pa znaša površina Francije. Na nji živi 10,000,000 Francozov. V Aziji je pod njegovo vlado ali kontrolo Sirija, Liban, in francoske ustanove v Indiji. Dalje je pod njegovo kontrolo Nova Kaledonija, Tahiti, v Afriki Kamerun in ves afriški ekvador.

Aktivne in neaktivne dežele

Aktivno v vojni na zavezniški strani je deset držav, z de Gaulleovimi Francozi vred pa enajst. Te so Anglija in njeni dominijoni, Rusija, Zed. države, Kitajska in Nizozemska Vzhodna Indija.

Sedem vlad, ki so napovedale vojno, je nastanjenih v inozemstvu. Te so Norveška, Belgija, Luxemburg, Poljska, Čehoslovaška, Jugoslavija in Grčija. Ljudstvo njihovih dežel zaveznikom pomaga največ s pasivno resistenco, s sabotažo, in tu in tam, na primer v Južni Jugoslaviji, tudi z oboroženim odporom.

Devet dežel, ki so napovedale vojno osišču, so republike v Južni in Centralni Ameriki. Aktivno niso v nji, razen v kolikor sodelujejo z Zed. državami in z Anglijo.

Demokracije in diktatura

Koliko je izmed v vojno zapletenih dežel res demokratičnih?

Med državami osišča je Finska edina, ki je bila smatrana in sama sebe še smatra za demokratično.

Med zavezniškimi deželami jih je deset, ki so smatrane za demokratične v angleškem in ameriškem pomenu besede. Med temi desetimi so posamično vsi angleški dominijoni, Anglija, Zed. države, Belgija in Nizozemska, Sovjetska Unija, ki se proglasa za demokratično državo, je diktatura svoje vrste, toda v procesu demokratiziranja.

Jugoslavija, Grčija in Poljska, ki se uradno proglašajo za demokracijo, so bile vladane diktatorsko. Enako Kitajska. Bolj diktatorsko kakor demokracije so tudi prej navedene južne in centralne ameriške republike, ki so v vojni z osiščem.

Kajpada, vodilni sili izmed demokracij sta Velika Britanija in USA. In Rusija je, kot že rečeno, svojevrstna diktatura z geslom, da deluje za koristi ljudstva, dočim so bile druge diktature, kar jih je sedaj v vojni z osiščem, več ali manj protiljudske, čeprav so operi-

materijalno imajo zavezniški ogromno premoč, toda tudi Nemčija in Japonska sta močno velesili, Italija pa se je že upihala in se drži pokonci le še z nemško pomočjo in vsled strahu pred gestapom.

rile pod ljudskimi in domovinskimi gesli.

Po prebivalstvu, teritoriju in

Krajevna pomožna akcija v Chicagu za stari kraj dobila stalen odbor

Chicago, Ill. — V tem mestu je nad sedemdeset slovenskih gospodarnih društev, z drugimi slovenskimi društvi, klubi in zbori vred pa nad sto. Leo Jurjevec in John Gottlieb sta sklicala prvi sestanek že pred par meseci. Gottlieb je takrat omenil, da posebnih vabil ni razposlal, nego povabil društva, da izvolijo zastopnike, samo z dopisi v listih, da se prihrani na poštini. Odziv je bil slab. Sklicali so nato drugi sestanek, ki je bil že boljše od prvega, toda volitve stalnega odbora so odložili z utemeljitvijo, da se obvesti o seji tajnike vseh društev in tajniki pa zastopnike svojih društev pisмено. To se je zgodilo in seja se je vršila v torek 6. januarja v dvorani pok. cerkvi sv. Štefana. Ko je začel pisni predsednik Leo Jurjevec otvoriti sejo, je začel tajnik J. Gottlieb poročati, da je poslal pisna obvestila nad 70 društvom. Nato je čital, katere društva so se odzvala in imena njihovih zastopnikov (vsak zastopnik zapiše pri prihodu na sejo na listek svoje ime in pa društvo, katerega zastopa).

Navzočih je bilo kakih 35 zastopnikov in zastopnic od približno enakega števila društev in nekaj gostov. Od čikaških slovenskih listov je bil zastopan samo Proletarec po svojem uredniku. Povabljeni so bili vsi.

Ako bi se izgovarjali za slab odziv na vreme, bi bilo omenjena večera to povsem opravičeno. Mraza je bilo okrog 10 stopinj pod ničlo in brila je ostra burja. Torej nič kaj prijetno zapustiti toplo sobo, pa tudi če gre še za tak relief! Vendar pa sta zlede temu prišla na to sejo dva zastopnika celo iz oddaljene South "Cikage" (Grmek in Kompare).

Izmed društev SNPJ so bila zastopana samo tri — namreč Slavija št. 1 z dvema delegatoma (Anton Trojar in Frank Bizjak) in poleg nju sta bila navzoča še dva druga njena člana; Narodni Vitezi (Potokar in Oblak) in pa Francisco Ferrer (ime njegovega zastopnika mi ni znano).

Drugi zastopniki so bili od KSKJ, ABZ, SZZ, SZZ, od samostojnih društev in od več drugih organizacij.

Kandidate v stalni odbor je bilo težko dobiti. Leo Jurjevec je kandidiralo za predsednika odklonil, izjavil pa je, da je pripravljen prevzeti urad blagajnika, kakršnega ima tudi v celotni sekciji JPO. Končno je sprejel urad predsednika Anton Krapenc in bil soglasno izvoljen, John Zvezich pa za podpredsednika.

Kaj pa s tajnikom? Gottlieb se je branil, ker je s to stvarjo res veliko dela, ako hoče človek nalogo vestno vsrčiti. A ker so vsi drugi odklonili, je Gottlieb tajništvo vseeno sprejel. Vršil ga je dobro tudi v začasni službi.

Blagajnik je Leo Jurjevec, zapisnikar Anton Trojar, nadzorniki pa John Potokar, K. Grmek in Zvonko Novak.

V publicistični odsek je bil predlagan in izvoljen Zvonko Novak, in pa po en urednik od

slovenskih časopisov, ki izhajajo v Chicagu. Imena naj določi uredniki sami. Namen je, da se bi udeleževali tudi sej in bili na ta način seznanjeni z delom čikaške sekcije. Ob enem se o njenih aktivnostih poročajo tudi slovenskim glasilom podpornih organizacij, ki izhajajo drugje (na primer Novi Dobi in Glasilo KSKJ).

V razpravi o pridobivanju sredstev je bilo sklenjeno, da se najame za prvo veliko prireditve čikaške sekcije Pilsen Park Pavilion, ako ga bo mogoče dobiti na primeren datum, če pa ne, se najame kako drugo prostorno dvorano. Povabljeni na sodelovanje bodo vsi tukajšnji pevski zbori. Pripravljalno delo je v področju stalnega odbora.

Prihodnja seja čikaške podružnice pomožne akcije za stari kraj se bo vršila v sredo 28. januarja ob 7:30 zvečer v spodnji dvorani SNPJ. Vabljeni nanjo so tudi ona društva, ki doslej še niso poslala zastopnikov, da jih pošljejo na prihodnjo sejo.

Ako želi kdo o tem pojasniti, naj se obrne na tajnika Johna Gottlieba, ki ga dobiti v njegovi cvetličarni na 1845 W. Cermak Rd., ali pa ga pokličite telefonično Canal 3073.

Neka zastopnica se je na tej seji pritoževala, da je čikaška naselbina zadnja v tej akciji. In res se ni pričela z delom. Toda tudi drugod ni dosti boljše, z izjemo nekaterih naselbin, na primer elyške, sheboyganske in še par. Ostale prispevke v jugoslovanski pomožni sklad pa so prispevale večinoma organizacije, in znatno vsoto prebitka v ta namen je napravila Glasbena matica v Clevelandu s svojo prireditvijo.

Vsega skupaj je zbranega doslej nekaj nad \$12,000. Treba bo torej delati v Chicagu in drugje, predno bo ta sklad res impozanten.—c.

CANKARJEV GLASNIK

Decembrska številka Cankarjevega glasnika, mesečnika za leposlovje in pouk, ima sledečo vsebino: Vse za Ameriko! Kocka je padla! (Uvodnik), I. J.: Dvospev zaljubljenec (pesem), I. J.: Naš Frank, Slovenski narodni kongres odložen, F. Česen: Bizževca žena išče razporoko, Cankarjeva spominjska slavnost, Odmevi, Hitlerjeva veličina, Ivan Jontez: Občutki ob premijeri lastnega dela, Edwin Markham-Joe Širc: Bratstvo (pesem), Književnost, Kulturne vesti.—Cankarjev glasnik stane tri dolarje na leto, posamezna številka po 30c. Naslov: Cankarjev glasnik, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Odmerki v Italiji

čezdalje niji

Od 1. januarja dalje je odmerek masla znižan na dve in pol unce na mesec za osebo. A le malo oseb bo tudi tega deležno. V Italiji je le majhen odstotek ljudi celo v normalnih časih, ki si ga morejo toliko privoščiti.

Japonci kose Kitajce

Dasi je Japonska sedaj zaposlena v vojni z Anglijo in Zed. državami, ter z Nizozemsko, nadaljuje svoj udar tudi na Kitajskem. Trdi, da so japonske čete pobile v prvih desetih mesecih prejšnjega leta 329,927 Kitajcev, 94,826 pa je bilo vjetih.

Ali ste že naročili Ameriški družinski koledar za leto 1942?

V SPOMIN PRVE OBLETNICE

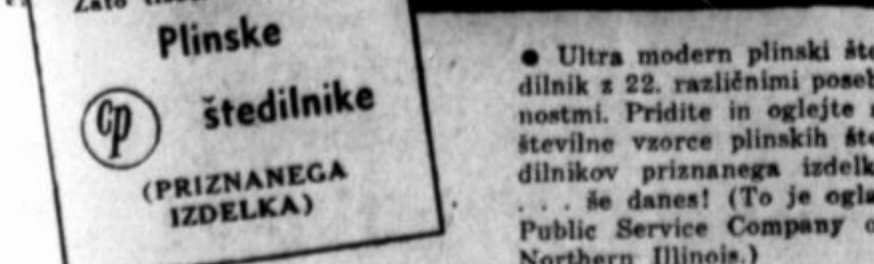
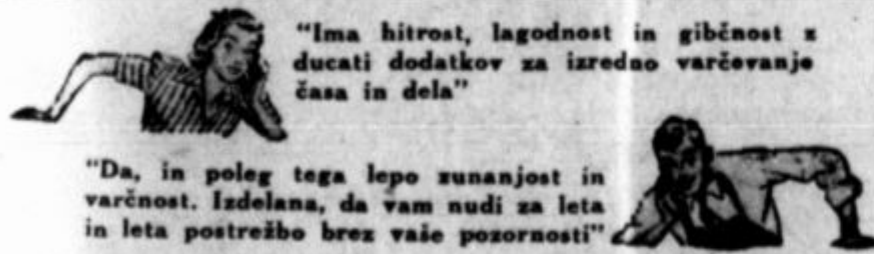
FRANKA KRMELJA,

PREMINUL 18. JANUARJA 1941.

Dragi Frank, leto dni je že minilo, od kar te je ločila usoda od nas.

Od takrat, nekdanj tako veseli dom, poln petja in smeha, je danes tih in žalosten, ker več ne slišimo tvoj glas in ne vidimo tvoj veseli obraz.

Zato se te z boleštvom v srcu spominjamo tvoji prijatelji in sodrugi, najbolj pa te pogrešajo tvoja žena JULIA, hči MAGDALENA in sestra JULIA PHILIPICH, vsi v Springfieldu, Illinois.

Najnovejši CP plinski štedilniki so zdaj razstavljeni pri TRGOVCIH S PLINSKIM ŠTEDILNIKI

● Ultra modern plinski štedilnik z 22 različnimi posebnostmi. Pridite in ogledajte si številne vzorce plinskih štedilnikov priznanega izdelka... še danes! (To je oglaš Public Service Company of Northern Illinois.)

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Kupljenje hrane pomeni navale na trgovine in nepotrebno vihanje cen. Ljudje se kajpada boje, da se ponovi pomanjkanje neobhodno potrebnih živil, kakor v prejšnji vojni. Na primer sladkorja in moke. V Chicagu so trgovci na drobno prodali meseca decembra 24 odstotkov več živil kakor v enakem času leta 1940. Še večji naval na potrebe je ta mesec. Trgovci na debelo in drobno so položaj izkoristili s podražitvami blaga, ki so ga imeli v zalogah še po starih nizkih cenah. Merodajni krogi zatrjujejo, da je sladkorja v izobilju in da je moka zadosti skozi to in prihodnje leto za vse tudi ako bi letos ne pridelali nobene pšenice. A ljudje dvomijo in se zalagajo, češ, "sedaj je še čas." Vlada zagotavlja kontrolo cen in distribucije, a izgleda, da gospodinjje še nič kaj ne zaupajo njenim obljubam.

Newburški novičar, ki opisuje, kaj se dogaja v tej slovenski župniji v metropoli, pravi v Ameriški Domovini z dne 9. januarja tudi tole:

"Father Baznik, naš cerkveni accountant ali računar, pravi, da smo v pretečenem letu imeli preko trideset tisoč dohodkov in to navzlic temu, da so nekateri cerkev podpirali samo z levim ramenom zadaj pri vratih ob nedeljah."

Ker je to ena izmed najmanjših slovenskih župnij v Clevelandu, ako ne najmanjša, je lahko "father" prav zadovoljen s svojimi računi. Tudi tisti, ki cerkev podpirajo "samo z levim ramenom" ("pod korom"), se bodo še odzvali ob priliki. In takrat jim bo računar dobro "zasolil". Na primer ob priliki porok, rojstev in smrti.

Nekateri se čudijo, da sta patra Ambrožič in Zakrajšek nabrala že okrog pet tisoč dolarjev za maše v pomoč bednim starokrajskim duhovnikom. — Rev. Zakrajšek se ni motil, ko je dejal, da bo v kolektanju za relief "bital" reliefni odbor slovenske sekcije JPO. Od posameznikov je v krajšem času nabral znatno več kot pa odbor sekcije, ki posluje že od aprila 1941 dalje. Z mašami je tako: tisti, ki jih kupi, veruje, da mu bodo pomagale v nebesa, duhovnik v starem kraju, ki bo maševal zanj, pa si bo za dobljene lire kupil kruha in drugih posvetnosti. Tako imata oba dva koristi. Prvi sicer le veruje, da jih ima, oziroma jih bo imel "na onem svetu", drugi pa jih ima saj za silo v tej solzni dolini, ki je sedaj res solzna tudi zanj.

Kralj Peter II. je in ostane kralj Jugoslavije. Rekli smo jim, ki so generalu Simoviću predlagali, naj kralja pridobi za odstop in proglasi jugoslovansko federativno republiko, da mečejo bob ob steno. Dne 18. decembra je kralj Peter govoril pred obrambnim odborom v Londonu, kjer je izvajal, da se Jugoslavija še obnovi kakor je bila in v nji zopet zasvetijo dragulji njegove krone — dragulji Slovenija, Hrvatska, Dalmacija, Bosna in Hercegovina, Vojvodina in Črna gora. Nato je izjavil (govoril je angleško):

"I am and I shall remain King of all Yugoslavs, of all Serbs, Croats and Slovenes. My life and my efforts will always embrace all of them equally."

To je lahko odgovor Vlado Kolitchu in drugim Hrvatim, ki so za federativno Jugoslavijo, a brez dinastije, pa je vsled tega Kolitch kralju svetoval, naj "v interesu bodočnosti doprinese to žrtev" (namreč, da naj odstopi od "draguljev").

V Egiptu so lani jugoslovanski častniki sestavili iz beguncev ter priseljencev novo jugoslovansko vojsko, v katero se je prijavilo znatno število Slovencev iz Primorske. Nagovoril jih je štabni major Zivan Knežević, jim čestital na hrabrosti in rekel med drugim:

"Odklepi ste se dinastije (italijanske), ki nikdar ni bila vaša in ki se je ponizala tako zelo, da se je sprijateljila z mednarodnimi razbojniki in ubijalci kakor Pavelić — da bi prišli pod čezlo vaše, narodne, slave in viteške dinastije Karađorđevićev..."

Svoj govor, poln deklamatorskega ognja, je zaključil sledeče:

"Končavajo te besede, junaki, vam kliče, naj naše misli krenejo k našemu Vrhovnemu poveljniku, našemu mlademu in junakiškemu Orlu, Njegovemu Velicanstvu Kralju Petru II., in da vsi složno vzklincemo:

Zivelo njegovo Velicanstvo Kralj Peter II. in slava dinastije Karađorđevićev! Zivela Jugoslavija!"

Poročilo pravi, da ko je major Knežević s tem končal, je odjeknil trikratni "Živeli!" složno in gromoglasno, velik del Slovencev pa je v ginjenosti jok.

Proletarec je bil prvi tukajšnji slovenski list, ki je brzojavno poročila o "razkritjih" zarote na Primorskem in o procesu v Trstu proti "zarotnikom" označil za preganjanje onih primorskih Slovencev, ki jih je italijanska oblast polovila v Ljubljani in v drugih okupiranih krajih. Poročila v angleških listih tega takrat sicer niso povedala, toda bilo je jasno, da so tu prizadeti slovenski "zarotniki", ne pa Italijani,

MNOGO KANDIDATOV ZA LETALSKO SLUŽBO

Gornje je slika iz New Yorka, kjer se priključijo tisoče mož in fantov za službo v ameriški zračni bojni floti.

kakor so napak razumeli nekateri ameriški poročevalci. Nereča za te ljudi je, da niso imeli nikamor več pobegniti, pa so se morali siloma vrniti pred fašistične rablje.

Ameriška Domovina je svoje mnenje o slovenskem narodnem kongresu in reševanju Slovenije spremenila preko sobote in nedelje 3.-4. januarja na sestanku v Clevelandu, ki ga je sklical Louis Adamič. V izdaji z dne 13. decembra 1941 je pisala v uvodniku pod naslovom "Odložimo narodni kongres" med drugim:

"Danes je naša prva dolžnost TU. KAJ! Danes, ko ni samo vprašanje varnosti naših meja, ampak je tudi vprašanje varnosti naših mest v notranjosti dežele, ni CASA, da se bi UKVARJALI s političnimi vprašanji ZA KAKO DRUGO DRŽAVO, najsi je to tuda NARA ROJSTNA DOMOVINA. Naša PRVA dolžnost je TU. KAJ!" (Besede z velikimi črkami naglasil avtor Komentarijev.)

Toda v izdaji z dne 6. januarja, nekaj dni po omenjenem sestanku, se je Ameriška Domovina "prelevila" in objavila uvodnik z naslovom "Dve dolžnosti ameriških Slovencev", v katerem izjavi, da je naša naloga "izvrševati gotove dolžnosti do svoje (ameriške) vlade" in dalje ugotavlja:

"... Poleg tega imamo pa mi ameriški Slovenci še DRUGO dolžnost in to je, da storimo VSE V SVOJI MOČI, da pomagamo USTVARITI našim bratom in sestram onkraj morja SVOBODNO, zedinjeno Slovenijo v FEDERATIVNI Jugoslaviji. V tem boju, najsi bo v gnetnem ali POLITICEM oziru, MORAMO biti VSI ameriški Slovenci EDINI."

Torej je Ameriška Domovina v treh tednih svoje mnenje glede politične pomoči Sloveniji in Jugoslaviji POPOLNOMA spremenila. Na omenjeni sestanku sta bila povabljeni patra Ambrožič in Zakrajšek, Anton Grdina, slovenski uredniki v Clevelandu in nekaj vnanjih vplivnih rojakov. Navzoča sta bila tudi minister Franc Snoj in Boris Furlan. Čemu o sestanku niso poročali, mi ni znano. Zbrali so se v namenu, da pomagajo podjarmljenemu narodu, pa je vsled tega tajnost povsem neupravičena. Vseeno, ako se ni doseglo drugega, vsaj uredništvo Ameriške Domovine je spremenilo svoj ton.

Iz Londona je prejel časniški oddelček jugoslovanskega poslatništva v Washingtonu k Novemu letu sledečo brzojavko:

London, 1. januarja. — Sinoči je Nj. Velicanstvo Kralj Peter II. poslal po radiu vsem narodom Jugoslavije sledečo sporočilo:

Jugoslavo!

Končalo se je leto, ki bo s krvavi mi črkami zapisano v zgodovini človeštva in Južnih Slovanov. Uroda, ki je določila, da našo državo skrbim iz zamejstva, dokler traja vojna, toda v mislih sem vedno s mojim narodom, z vami vsem brez plemenskih in verskih razlik, brez stankov. Sodim, da Me je Božja Previdnost določila, da v sebi vpodobim naslednika vseh naših narodnih Kraljev in kot potomec Karađorđića končam dolo Mojega deda Petra Prvega

Osvoboditelja in Mojega očeta Aleksandra Prvega Zedinitelja. Navzlic vsem našim nesrečam vstopam v Novo Leto vojne z upanjem, da Mi bo Vsemogočni Bog naklonil vrnitev v Mojo domovino s vedrim čelost, kakor se je tudi Moj oče zmagovito vrnil.

Moja misel pri vstopu v Novo Leto ostaja: Jugoslavija. Samo v njej morejo biti zedinjeni, svobodni in srečni vsi Srbi, Hrvati in Slovenci.

Kar se danes v naši domovini dogaja je delo sovražnika našega naroda, ki bo prešlo.

Večna pa je pravica Slovana do tega dela Evrope. Večna je za naš narod potreba tega, kar je ustvaril Moj oče i kar vam bom tudi Jaz ohranil: JUGOSLAVIJA!"

Vse to je zelo lepo, le žal, da voščila in prisega Kralja ter njegove zamejne vlade za ohranitev Jugoslavije nimajo tudi moči izvršiti kar obljubljajo. Treba se je pač zanašati na zmago treh zaveznikov velesil, ki bodo po porazu osišeča odločale kako in kaj z bodočnostjo Evrope. Ako bodo pri tem tudi narodi imeli besedo o svoji usodi, kakor sta jim obljubila Churchill in Roosevelt, in pa Joseph Stalin, pa bo dobro.

Socialistična stranka v Readingu, Pa., (glej poročilo na angleški strani) zagotavlja vladi svojo brezpogojno pomoč v vojni z osiškem. Pravj: Vprašanje pred nami je, da ali demokracija, ali pa nacizem mora biti poražen v tej svetovni borbi. — Naravno, S. P. v Readingu je za poraz osišeča. Njeno obzorje je veliko bolj mednarodno kot pa izolacionistične, pacifistične newyorške struje S. P., ki govori o mednarodnosti, deluje pa za kitajski zid okrog Zed. držav. A taka obzidja so že davno izgubila svoj pomen.

"Si za vojno?" Kdo izmed pametnih pa je za vojno? Ni hče! Ni vprašanje, ali si za ali proti. Dejstvo je, da se vojne dogajajo in se bodo vse dotlej, dokler človeštvo NE ODSTRAJI vzrokov, ki jih porajajo. Zgolj s pacifizmom dobrih idealistov se jih ne bo nikdar odpravilo.

"Slavonic Bulletin" v New Yorku je v svoji propagandi prično strpen in urejevan z ozirom na resnico še dokaj posrečeno. A trdi večkrat tudi stvari, ki niso dejstvo. Na primer, v 23. številki svojega prvega letnika piše, da ni sedaj in da ni bilo prej, od kar je Hitler na vladi, proti njemu nikakršne opozicije niti na levi. "Vsi, ki so mu prvotno nasprotovali, so kapitulirali brez odpora," piše omenjeni list. "Voditelj nemških 'levičarskih' strank in takozvane demokrat-ske ljudske stranke so takoj prestopile v tabor triumfalnega diktatorja." — Urednik Slavonic Bulletin bi se lahko v New Yorku seznanil z marsikom, ki bi mu iz izkušenj povedal, kako so se voditelji levčarskih strank "pridružili" Hitlerju. Nekaterim se je posrečilo pobegniti. Nekaj izmed teh jih je

v New Yorku. Drugi so bili strti v koncentracijskih kempah. Nacizem pa si je podvrnil prejšnje nemške delavske organizacije v celoti in jim imenoval za voditelje svoje ljudi. Vsi prejšnji so bili na en ali drug način uničeni. To, da se je po par letih nacistične propagande nemški narod do malega ves oklenil Hitlerja, je seveda resnica. Nacizem je to dosegel, ker je najprvo zadušil glas opozicionalcev z najbrezobzirnejšimi sredstvi, nato pa upijal narod z nacionalizmom in z vero, da so Nemci "nadljudje".

Radniška Borba v Clevelandu, glasilo eselpistov, se ponosa, da je ona edini jugoslovanski revolucionarni list v Ameriki. Ze znana prislovica je, da ni treba verjeti vsega, kar pišejo listi.

Profesor Preveden je skušal pridobiti članstvo HBZ, da bi gmotno podprlo nekako jugoslovansko naučno stolicu na univerzi Duquesne v Penni, kjer je uposlen. Njegov načrt ni prodir. Od tedaj se zelo hujuje nad vsemi, ki mu niso pomagali, posebno nad komunisti. Izdaja letake, na katerih so poleg njegovega tudi podpisi hrvatskih svečenikov in oklice na narod za varovanje visokih idealov in krščanske morale, da se hrvatsko mladino ubrani komunističnih vplivov in kremljev. Zanimivo je, da je profesor Preveden prišel v Ameriko po prvi svetovni vojni kot komunistični mislec in postal urednik hrvatskega komunističnega dnevnika, ki je takrat izhajal v Chicagu (sedaj Narodni Glasnik v Pittsburghu). Tako se lahko preselila iz visokih komunističnih idealov na visoke krščanske ideale, "da se mladino otme iz komunističnih kremljev".

Najžalostnejše poglavje v zgodovini slovaškega in hrvatskega naroda je vojna napoved njunih dežel Zed. državam. In pa vojna napoved Bolgariji. Nikjer na svetu niso dobili ti trije narodi več opore in več priljubljenosti za svoje izseljence, kakor v Severni Ameriki. Poleg teh se je samo še Rumunija toliko ponižala. Slovaška narodna zveza v Ameriki je vojno napoved slovaške vlade odlečno zavrnila in jo označila za to kar je. Ameriški Hrvati niso nastopili tako združeno, dasi so Paveličevo, za Hrvate sramotilno "vojno napoved" Zed. državam obsojali in jo smešili. Norvežani imajo Quislinga, toda z njihovo deželo se ne more niti z vso Hitlerjevo pomočjo igrati tako, kakor se igrajo slovaški in balkanski kvizlingi s svojimi narodi.

Rusko posojilo Poljski

Sovjetska Unija je posodila poljski zamejni vladi v Londonu 50 milijonov, ki bodo porabljeni v pomoč poljskim beguncem.

IZ KANSASA

Ko se človek v teh časih pripravi poročati v list "domače novice", mu takoj pride na misel kako brezpomembno in malenkostno je vse skupaj proti velikim in važnim dogodkom, ki se dnevno doigravajo po vsem svetu; in vendar, naše življenje gre svojo pot naprej in se mora prilagajati novim, vse drugačnim razmeram, kakoršne pač ustvarja vojna. Ker se strinjamo stoddostno, da mora biti predvsem poražena Hitler-Musso-mikadova morilska banda, se bomo toliko ložje privadili novemu položaju.

Zanimivo je, kako razni eks-kralji, nadvojvode in pretendenti za razne prestole koketirajo z demokratičnimi silami in se jim obešajo na vrat, češ, da so tudi oni za zmago demokracije nad totalitarizmom. Obetajo, da se bodo dvignili njih nekdanji "podaniki", ki ješe pod Hitlerjevim škornjem. Tako je iz časopisja razvidno, da že dalj časa ribarita po Ameriki Habsburžana Oto in Feliks. Oglašajo se rumunski Karl in včasih je čuti tudi o tem ali onem ruskem "velikem" knezu, ki pomiva krožnike v kakem newyorškem hotelu in "trdno upa zmago demokracije". Tudi se ne bi nič branil spet sesti muzikom za vrat.

Ko bodo po vojni demokratične sile — drugačnih si ne morem predstavljati — urejevale nov svet, bodo pač morale dobro paziti tudi na take navdušene "demokrate". Vsi ti upajo, da se utegne po tej vojni zgoditi čudež, da bodo v splošni zmešnjavi na kak zvit način spet prišli na prestol, ker se smatrajo, da so "od boga poklicani" sedeti ljudstvom na vratu.

Pa še kaj drugega. V Jacksville (par milj severno od Frontenaca) je na novega leta nagloma umrl Jakob Baloh. Da si je včasih imel svoje muhe, je bil vendar napreden in svobodnomoiselni delavec. Pred leti se je bil nekaj ujezil in odpovedal Proletarca, toda koledar je še vedno rad kupil in tudi drugače pomagal napredni delavski stvari.

Pogreb, ki je bil civilen, mu je oskrbel slovenski pogrebni zavod iz Frontenaca. Pokojni Baloh je pred leti mnogo delal in agitiral za ta zavod in je bil njegov prvi in večletni predsednik.

Naj omenim še, da se vsi letijo zborovanje članov tega zavoda v nedeljo 18. januarja ob 2. popoldne v slovenski dvorani v Frontenacu. Člani, pridite na sejo! Anton Shular.

Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo dobro napreduje

Chicago. — Jugoslovansko hranilno in posojilno društvo, ki se letos preseli v svoje prostore čim bodo preurejeni za tak urad, izkazuje lani lep napredek, o katerem bo podrobno poročano na seji članstva dne 28. februarja v SDC. Ob enem bo tajnik izdal tudi tiskano poročilo.

To društvo je lani pripisalo na vloge 4 odstotke obresti, vlagatelji delnice razreda "E" pa so dobili 3 odstotke obresti. Vse vloge so zavarovane do vsote \$5.000 pri zvezni vladi. Sedanjí urad tega društva je na 2634 S. Lawndale Ave. Predsednik je Joško Oven, tajnik Donald J. Lotrich, blagajnik Anton Trojar, direktorji pa so Frank Groser, John Rodman, Jacob Zupan, Vinko Ločniškar, Charles Pogorelec in Frank Zaitz.

ZA LČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Nekaj tega in malo onega

Milwaukee, Wis. — Tisti prijatelji, ki mi je pisala iz solne Californije, voščila veselo Novo leto in ne vem kaj še vse in ki je v pismu omenila, da je spet luč še le ko je začela čitati Proletarca ter me ob enem prosila, naj bolj pogosto po milwauško zarobantim (ona je bivša Milwaučanka), naj po sveteln za novo leto tole:

"Luč, prava luč, tista luč, ki posveti v globine človeških možganov je čudna, zelo čudna stvar. Nihče nima kontrole nad njo, dokler se mu ne vsesa v možgane, toda ko posveti v zaprašene koticke miselnega ustroja je človek opazi. In tedaj je želi vedno več in več, nikoli je nima zadosti. Saj je celo vsi ki nemški pesnik Goethe še na smrtni postelji klical: "Meh'r Licht!", po naše povedano: "več luči". Nekaterim je prirojeno, da vidijo svetlobo že takoj ko prično spoznavati svet — malo, zelo malo je takih trečnih. Drugi ugledajo svetlobo po dolgi šoli življenjskih izkušenj in tem se mora dati vse priznanje, ker prišli so do svetlobe zato, ker so hoteli luč videti, in moja korespondenka je ena izmed tistih. Zalostno pri vsem tem je le to, da ogromna večina naših soljudi gleda v črno temo... in bo še gledala.

Kar se tiče mojega milwauškega "robanjenja" naj omenim le par reči.

Prva je, da bom svoje periodične izbruhe naslovljal z "Milwauško robanjenje". Pod em zaglavjem bom skušal s svojim amaterskim čopičem "namalati" naše grehe in naše rline. Bože mili, kaj ne zasluži naša naselbina, da jo nekoliko "advertajzam"? In če pri tem delu izpovem nesekesane grešnike, in če potem naša naselbina naloži grešnikom zaslužen pokoro, kaj zato! Glavno je, da nas svet spozna kakšni smo in da, kje poiskati pobeljene grobove...

Druga reč je naš Slovenski dom. V prošli izdaji je v Proletarcu N. N. zelo temeljito opisalo celo zadevo. Treba je dodati le še to, da je direktorij Doma že "kupil" SS Turn dvorano! Kupil jo je tako, da je Franc Zaječ podal izjavo, da smo mi domovci za šestdeset dni edini, s katerimi se bo on pogovarjal. No ja; sedaj bo pa treba deset tisoč dolarjev za naplčilo in potem bo Turn hala naš dom. Ali bo? Menda bo! Treba je le par dolarjev od sleherne Slovenca v naselbini in naš cilj bo dosežen. Čas Slovenec v Milwaukeeju je bil ali pa se bo obiskani po zastopnikih doma — in vsak, ki bo obiskani, naj kupi vsaj eno delnico — pa bomo imeli dom in še denar porvru. Zadosti za danes — v doglednem času pa še nekaj o "našem" glasilu in pa o kruhoborcih.

France Puncer.

V USA je še mnogo konj

Iz raznih podatkov v birojih zvezne vlade so izračunali, da je v Zed. državah na farmah in v mestih še 14.000.000 konj, torej zadosti za nadomestilo v slučaju, da si bo treba pomagati z njimi, če ne bo dovolj trukov in traktorjev.

Novih avtov ni več na svobodnem trgu

Novega avta ne more v tej deželi in v Kanadi kupiti nihče razen onih, ki so v stanu dokazati, da jim je to prevzno sredstvo pri izvrševanju njihovih poslov neobhodno potrebno.

ZVONKO A. NOVAK:

ČEZ DRN IN STRN

SLOVENC

VII

Ker so Slovenci veča velikega slovenskega debla, naj najprej opišem v glavnih potezah značaj slovenskega človeka, kakršen je bil tedaj, ko so Rimljani spredovali v deželah slovenskega ljudstva.

Tačas so Slovenci začeli z drugimi Slovani žeti tam, za Karpati po neizmernih planjavah južno in vzhodno Rusije med Vislo in Dneprom počaje se večidel s poljedelstvom, ker je bil tisti svet ponajveč raven, melivren, poln gozdov in rodovit. Tujcey ni mikala takšna zemlja, pa so Slovani živeli v miru in sami zase.

Počrlih iz najstarejših časov so bili Slovani znani pod imenom Srbi. Toda ta označba se je pozneje ohranila samo pri dveh slovenskih plemenih, in sicer pri tistih Jugoslovanih, ki prihajajo med Donavo in Jadransko morje, pa pri tistih poljskih Slovanih, ki jih imenujemo Lužičane. V delih poznejših zgodovinarjev se imenujejo tudi Veneti (die Weidenden), ker so bili Slovani pastirski narod, ki je pasel svoje črede po velikanskih pašnikih sedanje Rusije. Toda sami so se nazivali Slovani ali Sloveni, t. j. "govoreči", med tem ko so tujce označevali za Nemce, ker so jim bili neumljivi ali nemi.

V prvih stoletjih po Kr. r. je pa moralo priti med Slovane do nekakšne razcepitve ali ločitve. Kajti med Dnestrom in Dneprom se je pojavilo ljudstvo, ki mu pravijo zgodovinarji Anti. Ti so bili visoke in krepke postave ter so veljali za sila hrabre in bojevitosti ljudi, a se niso razločevali od ostalih Slovanov v ničemer. Bili so slovenske plemi. Slovani in Anti so se večkrat v skupno vojno vrgli na Rimljane, a tudi med njimi samini ni bilo brez razporov in bojev.

Slovani so prebivali v revnih, raztresenih kočah. Svoja selišča so menjavali večkrat. Pečali so se deloma z živinorejo, lovom in ribištvo, deloma pa pridno obdelovali zemljo. Številna imena za ravnja žita, zeljsa, sočivje in poljsko orodje, ki so skupna vsem slovenskim narečjem, dokazujejo, da je moralo biti pri njih poljedelstvo že zelo razvito. Posebno priljubljena jim pa je bila čebelarstva. V velikanskih lipovih gozdih je bilo vse polno divjih čebelnih rojev, pri katerih so si iskali medu, da so si z njim pripravljali sladke jedi in opojno pijačo medico. Lipa je menda zastran tega ostala znak slovanstva še do današnjih dni. Ko so začeli Slovani izsekavati tiste lipove gozde, so gojili v njihni bližini umno čebelarstvo ter oskrbovali zapadne dežele z medom in voskom.

Ker so bili Slovani razcepljeni po majhnih naseljih, niso imeli enotne močvirne države in vsi naši izrazi, ki označujejo vladarje, kakor n. pr. "kralj", "knez", "cesar" itd., so tujeja izvora. Edinole skupna vojna podjetja so jih prisilila k temu, da so se uklonili enotnemu vodstvu. Arabski potopisec Ibrahim Ibn-Jakub pravi o njih tole: "Slovani so pogumni in bojevitosti ljudje; toda razcepljeni so v mnoge rodove. Če bi bili složni med sabo, bi se ne mogel z njimi meriti noben narod na svetu."

Stari Slovani so bili nagnjeni boju k mirnemu delu kakor pa k bojevanju. Zato jih imajo na splošno vsi stari zgodovinarji

za miroljubno ljudstvo. Ali v temnih stikih z bojevitimi Goti, Huni in Ostri, pa v skupnih bojih proti rimski državi so se pozneje tako izurili v vojni umetnosti, da so prekašali celo Rimljane.

Slovani so imeli več božanstev, z gospodarjem bliska in grma na čelu. Darovali so jim živali, nikoli pa ne ljudi. Častili so reke, vile in druga bajna bitja. S tem čiščenjem so bile v zvezi velike pojedine, pleši in petje.

Tujci, ki so prišli med Slovane, kar niso mogli prebrati njihne gostoljubnosti, ki se danes slovi po celem svetu. Nad tistim, ki bi storil kaj zalega kakemu gostu, bi se kruto mlačevali. Kdor ne bi hotel sprejeti gosta ali popotnika v svojo kočjo, bi mu sosedje zažgali dom, s njega samega pa oklicali za malopridnega človeka. Po rimskih zgodovinarjih so bile slovenske žene čiste in zveste svojim možem nad vso mero. Mnoge so se po moževi smrti same umrile in raje utonile v vodi, kakor pa bi samotno živele.

Kakor piše Prokopij, so bili stari Slovani visoke rasti, vitke postave in krepkih udov, ne popolnoma bele polti in svelorumenih las. Hranili so se revno in preprosto. Videti so bili umazani in zanemarjeni, kakor so bila domala vsa druga plemena tistega časa. Sreča niso bili zvižgane in hinaveškega. Bili so iskreni in odkritosrčni.

Z germanskimi Goti, ki so se menda v začetku tretjega stoletja po Kristu naselili ob Črnem morju med sedanjo Rumunijo in Dneprom, in pa s Huni, ki so pridli l. 375. iz azijskih krajev, so Slovani dalje časa skupaj živeli. Gotje in Huni so spravili del Slovanov pod svojo oblast; toda prvi so bili hujski gospodarji od drugih.

Huni in Gotje so dali zamah tistemu velikemu gibanju med evropskimi narodi, ki mu pravimo ljudsko preseljevanje in ki je igralo tako sila važno vlogo v evropski zgodovini.

In strahoviti vrtnec tistega gibanja je potegnil za sabo tudi Sloane, pradede nesrečnega slovenskega ljudstva, ki bas sedaj trpi in umira pod nezaslišano strahovlado fašističnih razbojnikov.

Strelica

Plevel že davno ves so izruvali iz knjige naše večji oratorji; ali zdaj svet plažo radi zasejali v "izvršni" zarji razni bi pismarji.

Prerekanja o tem, kar je bilo

Ko je bil predložen prvi poročila za oboroževanje te dežele, je bil v kongresu laborit Marcantonio iz New Yorka edini, ki je glasoval proti. V zbornici je veljal za komunisto, da si je on to tajil. A takrat je bila linija "proti imperialistični vojni". Isti kongresnik se sedaj ne more dovolj navediti za čim večje vojne proračune. Pa se kolonariji norčujejo, češ, kakšna neki bo njegova prihodnja "linija"?

Krivi "radikalci"

V Angliji je nekaj ljudi, ki pod krinko radikalizma in zahtev za socializem služijo Hitlerju in zahtevajo pobotanje z njim. Poštene radikalce bi bilo pozdraviti, a ne take, ki pod zavajalnimi gesli pomagajo sovražniku angleškega delavstva.

SMILIN' JACK

BY ZACK MOSLEY

RAZREDNIH RAZLIK NI MOGOČE SKRITI NITI V VOJNI KRIZI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

bodo pustile omotiti, da bi odnehale od svojih nalog. Predobro vedo, da ako bi bilo industrialec res zbolj za pospeševanje produkcije v sedanjem izjemnem stanju, bi ne zavrgli načrta, ki ga jim je pred dobrim letom predložila unija avtnih delavcev CIO.

Glavni avtor tistega, znanstveno zasnovanega načrta, za preureditev industrije v vojne namene, posebno obratov, ki so stali prazni, je bil Walter P. Reuther, direktor unije CIO pri korporaciji General Motors.

Unija avtnih delavcev je poskrbela, da so se v vladnem oddelku za pospeševanje in reguliranje produkcije (OPM), kateremu načeljuje bivši predsednik korporacije General Motors, Wm. Knudson, potrudili vsaj toliko, da so potrdili sprejem načrta. Na nadaljna urganja so odgovorili, da ker temelji na "komunističnih principih", je za ameriške institucije "nesprejemljiv".

Sprejemljiv po enem letu

Ko pa je avtna industrija dobila nalog, da mora s produkcijo avtomobila leto prenehati in vse svoje obrate preurediti za produciranje tankov, letal in drugih vojnih potrebščin, so se industrialci, ki prevladujejo v OPM, spomnili na zavrnjeni Reutherjev "komunistični" načrt in ga potegnili iz zaprtega police, da vidijo, če je v njemu res kaj praktično uporabnega.

Pri tem jim je naslovil predsednik unije avtnih delavcev CIO, R. J. Thomas, pikro odprto pismo, ki slika industrialce za zavirane produkcije, in navaja dokaze.

Nameste, da bi bili načrt za preurejevanje avtne industrije sprejeti pred enim letom in imeli sedaj vse tiste tovarne, ki niso obratovali, pripravljene za pogon, se šele posvetujejo, kako se lotiti velikanske naloge. Pri tem bo stotisoče delavcev moralo čakati, kdaj bodo tovarne v redu za novo produkcijo, namesto da bi šli takoj z enega dela na drugega, ker se mudi.

Kadar delavci zastavkajo, je ves kapitalistični tisk poln dokazovanj, koliko štetov je bilo izgubljenih v škodo narodne obrambe.

Cemu ne pišejo enako ognje-vito sedaj, koliko dragocenega časa bo šlo v nič samo zato, ker niti vladni OPM ni hotel poslušati kušenih delavcev, ki so predložili večaski načrt ob pravem času? Mislili so le na profite, praktičen, dalekopotezen načrt, ki bi res kaj zalegal v pospeševanju vojne industrije.

Društvo Sloga št. 16 SNPJ se zaeno z drugimi našimi društvi vred zaveda, da je nam dvorana potrebna, ako hočemo ohraniti družbeno, družabno in kulturno življenje med nami. Zato je Sloga za to akcijo.

Namen prizadevanj je sedaj v glavnem to, da se dobi potrebno gotovino za prvo plačilo.

Ako so društva v Clevelandu lahko zbrala za svoje narodne domove po več deset tisoč dolarjev, ni vzroka, čemu jih ne bi mogle tukajšnje organizacije in posamezniki zbrati vsaj deset tisoč za začetek. Pravijo, da poseduje društvo Naprej št. 5 SNPJ v Clevelandu za okrog \$10,000 delnice SND na St. Clairju in vrh tega je zastopano z znatnimi vsotami tudi v raznih drugih ustanovah. Društvo V boj št. 53 SNPJ je pripisalo tisočake za SDD v Collinwoodu. In sedaj imajo poleg domov še letovišče.

V "metropoli" so vedeli, da brez denarja ni nič. Zbrali so

ga, drugo so se zadolžili in odplačujejo.

Tako bomo morali tudi v naših naseljih.

V ta namen je društvo Sloga sklenilo prirediti tudi veselico, ki se bo vršila v soboto 7. februarja v dvorani K. P. Potem pa — upam — bomo imeli naše prireditve lahko že v svoji dvorani.

Vsled praktičnih ozirov bo slovenski dom v Milwaukee delniško podjetje. Tako ostane delež, ki ga plača kako društvo, vedno last tistega društva, in enako vsota, ki jo da posameznik za delnice, vedno njegova. Na ta način se ne more nobenkrat primeriti, da bi dom

ostal kdaj pozneje last tistih, ki niso nič dali zanj, kakor je bil slučaj z radniškim domom v Detroitu, ki so ga zgradili Slovenci in Hrvati, potem pa prešel a pomočjo manipulacij v posest povsem drugih ljudi, in končno je propadel, da so ga dobili tujci menda za malenkostno vsoto.

Delniška reja za Slovenci dom v Milwaukee se bo vršila v nedeljo popoldne 18. januarja. Kdor se ni delničar in se za stvar zanima, je dobro došel, ker želimo, da se vsakdo, kateremu je za uresničenje te ideje, poudi o dostojaj izvršenem delu in o načrtih za v bodoče.

N. N.

KONGRES POLJSKIH UNIJ V LONDONU IZDAL BROŠURO

V Londonu posluje vzajemno s poljsko zamejno vlado tudi kongres poljskih delavskih unij. Nedavno je izdal brošuro v angleščini, obsegajočo 48 strani, v kateri opisuje koliko je delavstvo v poljski republiki doseglo, in kaj je namen tega kongresa za bodočnost. Predgovor k brošuri je napisal Jan Stanczyk, ki je v poljski zamejni vladi minister za delo in socialno skrbstvo. Po pripravi je socialist, kot so drugi člani omenjenega kongresa. Tvorijo ga tisti voditelji poljskega delavstva, katerim se je po porazu svoje dežele posrečilo oteči se v inozemstvo.

V tej brošuri minister Stanczyk podarja, kako važno je, da vemo ne samo kaj hočemo jutri, nego planirati za bodočnost, če si hočemo zagotoviti resničen mir in se izogniti napakam in novim porazom. Ako tega ne storimo, bodo priljubljene, kakor so bile leta 1919.

Ministri poljske vlade torej hočejo gledati v bodočnost, a konservativni jugoslovanski politiki v Ameriki in Angliji pa pravijo, da to sedaj ni važno. Važno je le, da se Jugoslavija spet obnovi, drugo pride menda samo po sebi pozneje. Ako bi vse vlade in vsi politiki mislili tako, ne bi bilo nobenih načrtov in nobene bodočnosti.

Prej omenjena ni edina brošura o poljskem delavstvu. Naslov drugi, ki je bila razposlana prve dni decembra t. l., je "The Polish Worker's Day". Izdala jo je organizacija American Friends of Polish Democracy, ki ima svoj glavni stan

Društvo Danica priredi 17. jan. veselico v dvorani SNPJ

Chicago. — Samostojno podporno društvo Danica, nekoč znano kot mladeniško, ker so bili v njemu mladi samski fantje, priredi v soboto 17. januarja prvič v svoji zgodovini veselico v dvorani SNPJ. Prej jih je imela skozi vsa leta v dvoranih v takozvanem "českem Pilznu", dalje na Ashland Ave., poslednja leta pa največ v šolski dvorani sv. Štefana na 22. cesti.

To društvo je pred prejšnjo svetovno vojno in še par let pozneje gojilo dramatično in se popašalo z lepo skupino prvovrstnih odrskih amaterjev. Dramatiko je popolnoma opustilo, priredilo pa je vsako zimo velik banket, s katerimi je letos tudi prenehalo. Gojilo pa ho naprej družabnost in prirejalo veselice.

Prihodnja, kot omenjeno, se vrši v soboto 17. januarja v dvorani SNPJ. Vstopnina je 35 centov. Zabava bo v cbeh dvoranih. — S.

I NEED YOUR HELP!

WHAT TO DO

Co-operate in war regulations made by the authorities.

Invest in defense Bonds and Stamps.

Support the Red Cross.

Work at your job—whatever you do—with your mind set on one aim: To Help Your Country to Win!

in združeno zmagati.

"Militaristi osičenih držav so pričeli vojno, ljudske množice, po katerih so udarili, pa jo bodo končale."

Dejal je tudi, da še nikoli ni bil mogoč uspešen kompromis med dobrim in zlom, in je nemogoče še posebno v sedanji vojni.

Borce za svobodo, dostojnost, strpnost in vero more vedno nagraditi edino popolna zmaga, in takšna zmaga pride, je zagotovil zbornici, deželi in vsemu svetu.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

JANUAR

CHICAGO, ILL. — Obični zbor Slovenskega delavskega centra v petek 30. januarja v lašnih prostorih. CHICAGO, ILL. — Letna seja Družabnega kluba Slovenski center v soboto 24. januarja v SDC.

MAREC

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 15. marca 1942 prireditve v korist Proletarja v dvorani SNPJ.

CLEVELAND, O. — Koncert "Zarje", v nedeljo 1. marca v S. N. D.

APRIL

BRIDGEPORT, O. — Majska proslava kluba Naprej št. 11 JSZ v soboto 25. aprila v dvorani na Boyds-villu.

MAJ

CHICAGO, ILL. — Majska slavnost kluba št. 1 JSZ v petek 1. maja v Slov. del. centru.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 3. maja v dvorani SNPJ.

NOVEMBER

CHICAGO, ILL. — Koncert Save v nedeljo 29. novembra v dvorani SNPJ.

DRUGE PRIREDITVE IN SEJE CHICAGO, ILL. — V soboto 28. februarja obični zbor Jugoslovanskega hranilnega in posojilnega društva v Slovenskem del. centru.

Listen to
PALANDECH'S
RADIO BROADCAST
Featuring a Program of
YUGOSLAV FOLK MUSIC
Every Saturday, 1 to 2 P.M.
STATION WHIP
1520 kilocycles (Top of the Dial)

BARETINCIG & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI
NAROCITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00
Ustanavljajte nova društva.
Deset članov(ice) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND
SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by
appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

POSUŠAJTE
vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh
svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

THE PRESIDENT'S MESSAGE

The President has given us a blueprint for victory. He has warned us that we are in for "a hard war, a long war, a bloody war, a costly war." But he has also shown us how, if all the 132,000,000 of us do our part, we can "bring the battle to the enemy on his own home grounds," fight it to "total victory," and "maintain the security of the peace which will follow — not only for ourselves but for all men, not only for one generation but for all generations."

How? First of all, "the superiority of the United Nations in munitions and ships must be so overwhelming that the Axis nations can never hope to catch up with it."

What does that mean? It means that industry and labor, working together on a 24-hour day and a seven-day week, surrendering what little profit they make in taxes and Victory bonds, must turn out, this year, 60,000 planes, 45,000 tanks, 20,000 anti-aircraft guns and 8,000,000 dead weight tons of merchant shipping. It means they must turn out, in 1943, at least 125,000 planes, 75,000 tanks, 35,000 anti-craft guns and 10,000,000 tons of ships. It means they must step up the production of other weapons in proportion.

So much for industry and labor the rest of us say: good old industry and labor! But are we exempt?

Those of us who fondly imagine so will soon discover our error. The armed forces, in the process of being swelled from 1,500,000 to 4,000,000 or more, soon will include representatives of every tenth family in the land. They will be sent to "any place in all the world where it seems advisable to engage the forces of the enemy." They will "take stations in the British Isles." Some of them must go to join the heroic four hundred of Wake.

Nor will they stay-at-homes directly represented neither in the armed forces nor in war industry escape their share of the burden. The bill for victory will pass \$30,000,000,000 in the fiscal year ending next June 30; it will reach \$56,000,000,000 in fiscal year 1943. That means, as the President said, "taxes and bonds, bonds and taxes." It means doing without automobiles and a thousand and one other nonessentials. It means that little children and housewives and retired businessmen and farmers and rich dowagers will have to submit to a degree of self-denial unknown here for half a century.

But it means victory. For now, as the President remarked, the 26 United Nations will never stop until the ghost of militarism is laid. "Most certainly we shall not settle for less."

"Let no man say it cannot be done," Mr. Roosevelt concluded. "It must be done! And we have undertaken to do it." The Chicago Sun.

"The Worst is Yet to Come"

By Raymond S. Hofses
Editor of the Reading Labor Advocate

So we start with rubber. Americans who feel put upon because they won't be able to buy tires for the family car had better save their tears. What is happening now is only the beginning. We haven't seen anything yet.

Granting that the war into which we have been plunged must be won, rationing of rubber is justified by the first law of nature. We must preserve ourselves. And to insure our safety we must bid farewell to the old and insane order of economic individualism.

Whether we like it or not, we must be, will be, are being—SOCIALIZED.

The trouble is that we've waited so long to do the job that now we have to do it the HARD way. It is taking the compulsion of war and dire peril to put us on the path that reason should have indicated long ago.

We Socialists have always deplored the waste of "free" enterprise — which maintained its freedom by enslaving and exploiting the great mass of people.

We have grown weary pointing to the fact that lack of plan and control squanders human energy and human life.

We have explained the recurring periods of depression with which capitalism has cursed the land as the inescapable result of economic anarchy.

We have explained wars as the logical result of a system which left investors "free" to stage a carnival of international rivalry for the world's wealth.

And all the time we have been urging a program of economic control, which, if we had had our way, would have functioned democratically and for the advancement of the common welfare.

Now, suddenly, life ceases to be a "game" and becomes a business. We maintain old freedoms at the risk of our very lives or we surrender them and fit ourselves and our efforts into the common mould of war. We haven't DECIDED to do the thing we are doing; we are merely TOLD about it. And we conform.

No, we haven't seen anything yet. Such things as are now happening to us as consumers of rubber never do and never can occur as a single, isolated incident. No matter what the rulers of government may wish in the matter, they can't just say "no rubber" to a civilization which is built upon rubber and then stop issuing edicts.

In effect they are also saying no automobiles, no gasoline, no rubber toys, less and less of everything that touches upon and associates with this one restricted commodity. To the millions of workers and their families who make rubber and woolen cloth and glass and steel and gasoline and oil, to the families of the men who repair our cars from tires to roofs, they are saying "no jobs." And to the very government which they head these, leaders of ours are saying "fewer sources of taxation."

Yet the needs continue to press. There is a war to be won. There are goods to be produced. There are millions of the most able citizens to be withdrawn from production and set to the task of destruction.

So new rulings will come to limit and fashion our lives over new patterns. So we who could not DECIDE to work for the common good in time of peace and abundance are going to be TOLD to do that very thing in days of war and scarcity.

There remains now but one question to be answered in the matter of our new "way of life." That question is—

WHY? Shall we be forced to cooperate and sacrifice only that a new class of masters may the better exploit us? Or shall we build a new democracy—a democracy under which we who work together shall enjoy together the fruits of our labors and sacrifices?

That, too, is a question whose answer depends upon whether we DECIDE to go for ourselves or permit the exploiters to do the deciding and the telling.

FINLAND

The Finns ought to have made peace with Russia several weeks ago, at the time when feelers were sent out by the state department in this country. Things are more complicated now. England declared war against Finland since then. Russia is not in such desperate straits as it was then.

These events may make it harder. But it should be done, and it is encouraging that the influential Social Democrats of Finland and their newspapers are urging it. Here is something for our state department to take up again. It is more promising than appeasing Vichy.

Finland should be on the democratic side. It is a democratic country.—Milwaukee Post.

THE MARCH OF LABOR

IN 1936 15,000 BABIES WERE BORN IN THE U.S. WITHOUT DOCTOR, MIDWIFE, OR NURSE IN ATTENDANCE.

WILLIAM ELLERY CHANNING
1780-1842 * FAMOUS UNITARIAN LEADER; PROPOSED SUCH INNOVATIONS AS A FUND FOR THE ILL AND THE UNEMPLOYED, LIMITATION OF CHILD LABOR IMPROVED EDUCATIONAL OPPORTUNITIES FOR ALL CLASSES, ETC..

2,851-DAY STRIKE-STARTED JULY 16, 1934 AGAINST THE MONSIEUR PLUMBING FIXTURE PLANT, KENNER, MO. IT WAS SETTLED MAY 6, 1941 BY FEDERAL LOCAL 18454, A.F.L. TERMS WERE MUTUALLY *SATISFACTORY*.

HE IS A WORKER WHO USES A HALF-MOON SHAPED KNIFE IN SCRAPING FLESH FROM HIDES.
TO AVOID MOONING OVER A BAD BUY - LOOK FOR THE UNION LABEL IN YOUR NEW HAT.

CRITICISM IN WARTIME

The doctrine of blind obedience to the Administration again is being pushed forward by hysterical editors and publicity-craving prosecutors. All criticism, even those which haven't the faintest connection with military operations, are denounced on the thoroughly specious grounds that they give aid and comfort to the enemy.

It should be obvious, even to the medieval minds of those who would borrow the techniques of totalitarianism, that nothing in the long run would give greater aid and comfort to the enemy than a collapse of American morale brought about by the suppression at home of the very liberties for whose extension we are supposed to be fighting abroad.

Fortunately, the doctrine of blind obedience hasn't infested the top administration of the Department of Justice. Atty. Gen. Francis Biddle ordered over-heated prosecutors in Kansas City, Mo., and Los Angeles, Calif., to release three Americans who were arrested solely because they expressed criticism of official actions.

"Free speech as such ought not to be restricted," he said as the Justice Department dismissed complaints against the three men for "alleged seditious utterances."

All Americans who understand the danger of introducing Hitlerism at home in the name of fighting Hitlerism abroad will applaud the Attorney General's action and offer up a fervent prayer that the Department's attitude will remain unchanged, no matter how much pressure there may be from the little Hitlers running loose in the country.—The Progressive.

Long Work Week Is Failure

Already there is serious agitation in favor of lengthening the work week. Here and there some extremists even suggest that workers, especially in defense industries, should be tied to their job for 10 hours a day and seven days a week. This would be just about the most foolish thing those in charge of our war effort could do.

Professor Winifred C. Cullis of the University of London made the very clear in a talk before the Women's Press Club in New York the other day.

"An English factory manager has said, 'Working seven days means six days' production for eight days' pay,' Professor Cullis declared.

"Here is a fair example of the way long hours work: One of our factories had been maintaining a work week of 60 hours for men and 58 for women. The factory's blackout equipment became damaged and work could only proceed during daylight.

"Because of that, work hours were cut to 52 for both men and women, and within two weeks production had reached the previous level and everyone, including the factory managers, was happier."

OUR UNITY

BY ELLIS E. JENSEN

This is the seventh major war that has come to the American people. All past conflicts were fought with serious division in the thinking of our citizens. In 1775 many were bitterly opposed to the war for independence, and their opposition persisted till the end. The country was badly divided in 1812. A good many Americans strongly opposed the war with Mexico in 1846. Lincoln was sorely tried by poor morale and defeatism in the North all through the Civil War. Far from all agreed our war with Spain. In 1898, and vigorous opposition to our entering the war against Germany in 1917 was frequently expressed.

But not so this time. By criminal blundering the Axis leadership has arrayed against itself the united and passionate resolve of the American people to put an end to lightning attacks on the security of the peoples of the earth.

But unity does not end with ourselves. Four-fifths of the inhabitants of the earth are with us in this struggle. We have allies in Europe, Asia, Africa, and South and Central America. The conquered millions now under the heel of the Axis are also with us, fiercely determined to strike off the chains which bind them. Before this fight ends, they will give heroic and much-needed assistance.

Axis propagandists will try desperately to break up this new-found unity if they can. They will plant stories to make us distrust our allies, and even distrust our fellow Americans. But we will not let ourselves fall into this doozy trap.

"Mechanical Aptitude" Makes a Pilot

One reason this war finds us without an adequate air force is that our military "bigwigs" have been insisting that "college men" made the best pilots. Very reluctantly the "bigwigs" modified—that requirement when they found they couldn't get enough "college men."

Now doctors who have been studying the subject declare the militarists were totally wrong from the start.

They say that "mechanical aptitude" should be the first requirement. "Youngsters who like to do things with their hands, who are fascinated by inventions, thrilled with things that move, and love skilled occupations or avocations." These are the lads who can lick the Nazis and their allies to a frazzle.

That doesn't mean that "college men" should be barred, but it does mean that the doors should be thrown wide open to all American boys. If that is done, we are willing to wager that some of our best pilots will be youngsters who never got much farther than the second grade.—Labor.

AID TO THE ENEMY

President Roosevelt denounced as "stupid" and "unjust" the increasing discharges of loyal, efficient workers in American industries "simply because they were born abroad or because they have foreign-sounding names." He said such unfair discharges engender "the very distrust and disunity on which our enemies are counting."

Business? It's quite simple. It's other people's money.—Dumas.

READING S. P. BACKS WAR

In a statement which gave full support to the nation's war effort against totalitarian aggressors, proclaimed the hope for a peace which would recognize the full right of all nations to live and develop and declared the party's determination to press for a socialized economy as a patriotic duty, Berks County's Socialists have pledged "unqualified and unlimited support of democracy."

The above action was taken Sunday, Dec. 21 at the annual meeting of Local Berks in Labor Lyceum, after electing officers and committees for the coming year.

Significant for unity within the party was the re-election of all local officers for the coming year, as follows:

Organizer, former mayor J. Henry Stump.

Financial secretary, Mrs. Esther M. Auman.

Treasurer, Raymond S. Hofses.

The following committees were elected:

Executive Committee: J. Henry Stump, Darlington Hoopes, Alvin Stone, Walter S. Scherer, Stewart Tomlinson, Birch Wilson, Raymond S. Hofses, William A. High, George M. Rhodes, J. Gordon McLean, Howard McDonough, Daniel W. Wentzel, Jacob D. Reber, Frank Spayd, Harry Alexander.

NO NEED OF HOARDING

A word to housewives: Your government, through its department of agriculture in Washington, has announced that there is no food shortage in sight in the United States.

Indeed, after taking care of increased domestic demands, there will be sufficient left over, the department of agriculture says, to send food abroad to our Allies in increased quantities.

Last year produced bumper summer crops, and the best information indicates that perishable winter products such as milk, butter, eggs, and vegetables, the latter from southern states, will set new highs.

This nation, the figures show, has a two-year supply of wheat on hand, to which this year's crop will be added. Corn production and stocks on hand have hit all time highs. Sugar is on hand in abundance and supplies from Cuba and from native grown sugar beets are more than adequate.

So there is no need for food hoarding. There is plenty for all, thanks to a farm program with foresight sponsored by our government since the emergency began. Consumers who get panicky and stock up with food supplies far in excess of their needs do disrupt normal trade, however, cause prices to go up, and "freeze" large amounts of supplies that should move normally.

The families of the boys in the armed forces of the country can rest assured that there is plenty of good food for our growing army and navy. The way to keep this comforting condition in effect is to keep calm and refrain from any type of hoarding.

Fortunately, there have been few reports of consumers who have become unduly alarmed.

The Capital Times.

Restraint

To impress on his pupils the need of thinking before speaking, the master told them to count fifty before saying anything important, and one hundred if it was very important.

Next day he was speaking, standing with his back to the fire, when he noticed several lips moving rapidly.

Suddenly the whole class shouted: "Ninety-eight, ninety-nine, a hundred. Your coat's on fire, sir."

Hit Them Where It Hurts
... BUY BONDS!

Make no mistake—this is a life or death struggle. Men are dying in your defense. Dying that America may be safe!

Give our fighting men the guns, the planes, the tanks they need! Bonds buy bombs. Every dime, every dollar you put into Defense Bonds and Stamps is a blow at the enemy. Hit them where it hurts—buy bonds! Bonds cost as little as \$18.75—stamps as little as 10 cents up.

What Price Appeasing

With Japan's attack on the Philippines and Hawaiian Islands America learn its lesson the hard way.

Appeasers in high places as well as low, in the state department or on the street corner, also can learn their lesson.

It began with Ethiopia, reached a flaming climax in Spain. It is the story of Austria, Czechoslovakia and the world war.

Today fuel oil still goes to Spain to feed Hitler's war machine, scrap iron went to Japan to build her ships and load the cannons and pack her air bombs.

The Minnesota Leader has consistently said there is no appeasing the foes of democracy, whether at home or abroad, whether in the halls or congress, in Tokyo, in Berlin or in Rome.

The rewards of appeasement, as history has shown, can never be anything but war—at the enemy's own terms. — The Milwaukee Leader.

EXPLODING A MYTH

The comforting American belief that the nation's farmers are all so husky and sturdy that any one of them could play in Minnesota's line took a severe jolting last week when the U. S. Department of Agriculture announced the results of a health survey conducted by the Farm Security Administration among 2,480 low-income families representing 11,947 men, women, and children in the United States.

Farm Security officials were shocked to find that only 4 per cent were in good health while the number of physical defects averaged three and a half per person. An appalling rate of defective teeth, vision, and hearing is disclosed in the report and clinical diagnoses revealed that one child out of every 12 under 15 years of age suffered from malnutrition and one out of 17 from rickets.

The tragedy of these conditions, as Dr. R. C. Williams, Senior Surgeon of the U. S. Public Health Service, points out, is that a great many of the physical defects could have been prevented or remedied. Commenting on the economic status of the people involved he said:

"We soon found that poor health was a major handicap in many cases, either because people were too sick to work efficiently or because the cost of emergency illness upset family budgets."

Declaring that proper medical care would go far toward solving the problem, Dr. Williams asserted that it was not enough. "There must be more emphasis on nutrition and health education, more public health work, more hospitals and clinics and more doctors and dentists in rural areas," he said.—The Progressive.

WHAT THEY SAY

President Roosevelt, in His Report On the State of the Union, January 6, 1942:

"Exactly one year ago today I said to this congress: 'When the dictators are ready to make war upon us, they will not wait for an act of war on our part... They—not we—will choose the time and the place and the method of their attack.'"

"We now know their choice of the time: a peaceful Sunday morning—Dec. 7, 1941."

"We know their choice of the place: an American outpost in the Pacific."

"We know their choice of the method: the method of Hitler himself."

Sidney Hillman, Associate Director General, Office of Production Management:

"Over and above questions of military might and strategy, this war is a war of machines, of materials. Above all, it is a war of labor. Materials and machines are useless to us unless they are vitalized and put in motion by the skill and energies of free workers who fashion from them the weapons of war. This victory of ours—and it will be our victory—will come out of the ability and ingenuity and devotion given eagerly and without stint by the free workers in the free nations of the world. Wars have been recorded for centuries in terms of three lines of battle—the military, the political, and the financial. Today we know that there is a fourth line—crucially important—labor's line of battle. I believe that this fourth battle-line will play a most significant role in winning this war."

The New York Times, in an editorial:

"Except for some isolated incidents, there has been a marked absence of hysterical outbreaks against the aliens in this country since Japan attacked us and since Germany and Italy declared war against us. People generally have seemed to realize without admonishment that victory will not be hastened by kicking dachshunds off the streets, by chopping down Japanese cherry trees or by refusing to eat spaghetti."

Leon Henderson, Administrator, Office of Price Administration:

"There is no longer such a thing as junk. A pile of so-called junk, when rehabilitated, becomes tanks, bombers and bullets. A pile of old newspapers is a potential cardboard carton to carry weapons and ammunition to their destination."

Claude R. Wickard, Secretary of Agriculture:

"Our national fate will be settled on the field of battle. But whether our brothers and sons and nephews and cousins who do the fighting are victorious depends on hard work by each of us in producing the essential goods for making war. Equipping one man for service in the modern fighting force requires the services of a score or more of civilians. One indispensable line of war production is food. The fighters need food, and the workers who help equip the fighters need

food to make possible the top performance which is demanded by the danger we are facing as a nation — and the danger many of our men are facing as individuals."

President Roosevelt, in His Report On the State of the Union, January 6, 1942:

"...Our enemies are guided by brutal cynicism, by unholly contempt for the human race. We are inspired by a faith which goes back through all the years to the first chapter of the Book of Genesis: 'God created man in his own image.'"

"We on our side are striving to be true to that divine heritage. We are fighting, as our fathers have fought, to uphold the doctrine that all men are equal in the sight of God. Those on the other side are striving to destroy this deep belief and to create a world in their own image—a world of tyranny and cruelty and serfdom. That is the conflict that day and night now pervades our lives. No compromise can end that conflict. There never has been—there never can be—successful compromise between good and evil. Only total victory can reward the champions of tolerance, and decency, and freedom, and faith."

GETTING TOUGH

Already there is a boom in the car-stripping business. Soon, no doubt, robbers will steal cars, rather than bothering to remove tires and accessories.

This suggests a thought. While the police are running down enemy aliens, how about giving a little attention to the termites who strive to fatten on the national distress?

While we are in the process of getting tough in the field, a little toughness at home might be beneficial.

There is going to be a scarcity of automobiles, tires and probably gasoline. The motor traffic left on the highways is going to need protection. The motorcar will become as essential to the prosecution of the war as the horse was to the development of the West.—Howard Vincent O'Brien in The Chicago Daily News.

STRONG AND ALERT

Strong and alert nations are built by strong and alert people. Strong and alert people are built by abundant and well-balanced diet. — Hazel K. Stiebeling, home economist.

WHICH WAR?

The Thompson Products Co. of Cleveland advertises that its company union policy will help win the war. Somebody should explain to Thompson that the war is against fascism, not against labor unions.

And what did a company union ever win, anyhow?

Visitor: "My, what a large skating rink!" Instructor: "Yes, it has a seating capacity of 5,000."